

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

Ireneusz Nowikowski

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

ORCID: 0000-0001-8631-7698

ireneusz.nowikowski@umcs.pl

Uwagi w kwestii przerwy biegu terminu przedawnienia karalności przestępstw (kwestie wybrane)

ABSTRAKT

Przedmiotem rozważań są regulacje dotyczące przerwy biegu terminu przedawnienia karalności przestępstw zawarte w ustawie z dnia 13 czerwca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, w projekcie ustawy o zmianie ustawy Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw z dnia 16 września 2021 r. i w ustawie z dnia 7 lipca 2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw. Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 14 lipca 2020 r. (Kp 1/19) orzekł, że ustawa z dnia 13 czerwca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw niezgodna jest w całości z art. 7 w zw. z art. 112 i art. 119 ust. 1 Konstytucji RP. Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego przyczyną wadliwości owej ustawy było niezachowanie przez Sejm przewidzianego w Konstytucji trybu uchwalenia tej ustawy. Zgodnie z proponowaną regulacją jeżeli w toku wszczętego postępowania karnego powzięto uzasadnione podejrzenie popełnienia innego przestępstwa, to karalność tego nowo ujawnionego przestępstwa miała ulegać przedłużeniu w sposób określony w art. 102 § 1 Kodeksu karnego. Okolicznością, która powodowałaby wydłużenie (przerwę) przedawnienia karalności nowo ujawnionego przestępstwa, miałyby być uzasadnione podejrzenie popełnienia tego przestępstwa. W tym wypadku karalność tego przestępstwa ulegałaby przedłużeniu z dniem, w którym podjęto pierwszą czynność dowodową zmierzającą do ustalenia, czy przestępstwo to zostało popełnione. Autor krytycznie ocenił tę propozycję i wskazał argumenty kwestionujące zasadność tej nowelizacji Kodeksu karnego. Przeprowadzone rozważania pozwoliły na sformułowanie wniosku, że proponowana nowelizacja art. 102 Kodeksu karnego nie daje gwarancji dokładnego ustalenia czasu, w którym miałyby wystąpić okoliczności uzasadniająca wydłużenie przedawnienia karalności przestępstwa. Termin przedawnienia powinien być wyznaczony w taki sposób, który pozwala na precyzyjne ustalenie upływu tego terminu, decyduje on bowiem o ustaniu karalności przestępstwa, a tym samym dotyczy dopuszczalności albo niedopuszczalności procesu karnego. Ponadto nowelizacja ta nie daje gwarancji stwierdzenia zaistnienia uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa. Uzasadnia to zatem stwierdzenie, że regulacja ta nie spełnia funkcji gwarancyjnej (ochronnej) związanej z przedawnieniem jako przesłanką procesu karnego. Z tych względów rozwiązanie zawarte w projektowanym art. 102 § 2 Kodeksu karnego należy uznać za wysoce dyskusyjne.

Słowa kluczowe: wydłużenie przedawnienia karalności przestępstwa; termin przedawnienia; Kodeks karny; postępowanie karne

WPROWADZENIE

Na wstępie należy ustosunkować do kwestii terminologicznej, dotyczącej pojęcia przerwy biegu terminu przedawnienia. W piśmiennictwie podniesiono bowiem zastrzeżenia odnośnie tej nazwy¹. Wskazano, że określenie „przerwa” jest nieadekwatne do regulacji zawartej w art. 102 Kodeksu karnego (dalej: k.k.), ponieważ w razie zaistnienia określonych czynności

¹ Zob. K. Banasik, *Przedawnienie w prawie karnym w systemie kontynentalnym i anglosaskim*, Warszawa 2013, s. 156–161; R. Kmiecik, *Przerwa biegu terminu przedawnienia*, [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 4: *Dopuszczalność procesu*, red. M. Jeż-Ludwichowska, A. Lach, Warszawa 2015, s. 863.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

procesowych terminy przedawnienia nie biegną od nowa, lecz ulegają przedłużeniu². W związku z tym zgłoszono postulat zaniechania posługiwania się pojęciem przerwy i zaproponowano, aby w przypadku regulacji wskazanej w art. 102 k.k. mówić „o dodatkowych terminach przedawnienia karalności”³. Podzielając zastrzeżenia odnośnie do nieadekwatności używania nazwy „przerwa biegu terminu”, można dodać, że dodatkowym argumentem jest to, iż pojęcie przerwy jest niekiedy utożsamiane ze spoczynkiem biegu terminu przedawnienia, a więc z regulacją wskazaną w art. 104 k.k.⁴. Twierdzę, że dla regulacji zawartej w art. 102 k.k. najbardziej adekwatne byłoby posługiwaniem się określeniem „wydłużenie terminu przedawnienia karalności”⁵. Jednocześnie wieloletnia tradycja używania pojęcia przerwy biegu terminu przedawnienia karalności dla oznaczenia regulacji wskazanej w art. 102 k.k. przemawia jednak za dopuszczalnością posługiwania się dotychczasową nazwą.

Przedmiotem rozważań są regulacje dotyczące przerwy biegu terminu przedawnienia zawarte w ustawie z dnia 13 czerwca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Andrzej Duda, działając na podstawie art. 122 ust. 3 Konstytucji RP, podjął decyzję o skierowaniu do Trybunału Konstytucyjnego tej ustawy w trybie kontroli prewencyjnej⁶. Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 14 lipca 2020 r.⁷ orzekł, że ustawa z dnia 13 czerwca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw jest w całości niezgodna z art. 7 w zw. z art. 112 i art. 119 ust. 1 Konstytucji RP. Jako podstawę dla takiego rozstrzygnięcia wskazano niezachowanie przewidzianego przez Konstytucję trybu uchwalenia tej ustawy⁸. Ta decyzja Trybunału Konstytucyjnego nie sprawia jednak, że bezprzedmiotowe jest przeanalizowanie proponowanych w tej ustawie regulacji dotyczących przerwy biegu terminu przedawnienia karalności przestępstw. Zmiana ta miała polegać na tym, że treść dotychczasowego art. 102 k.k. ujęto jako § 1 znove-lizowanego art. 102 k.k. Do art. 102 k.k. dodano jednocześnie § 2, zgodnie z którym jeżeli w toku wszczętego postępowania powzięto uzasadnione podejrzenie popełnienia innego przestępstwa, karalność tego przestępstwa miała ulec przedłużeniu w sposób określony w § 1 z dniem, w którym podjęto pierwszą czynność dowodową zmierzającą do ustalenia, czy zostało ono popełnione. Należy dodać, że przygotowany obecnie projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw z dnia 16 września 2021 r. przewiduje takie samo uregulowanie w art. 102 § 2 k.k., jak w ustawie z dnia 13 czerwca 2019 r.⁹. Analogiczne unormowanie art. 102 § 2 k.k. zostało zawarte w art. 1 pkt 37 ustawy z dnia 7 lipca 2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 2024).

² K. Banasik, *op. cit.*, s. 158–160.

³ *Ibidem*, s. 160.

⁴ Zob. A. Marek, *Prawo karne*, Warszawa 2001, s. 385.

⁵ Tak: Ł. Pohl, *Prawo karne. Wykład części ogólnej*, Warszawa 2013, s. 473.

⁶ Zob. Kancelaria Prezydenta, Komunikat z dnia 28 czerwca 2019 r., <https://k.prezydent.pl/prawo/wnioski-do-tk/komunikat-w-zwiazku-ze-skierowaniem-przez-prezydenta-rp-wniosku-do-tk,25668> (dostęp: 10.05.2022).

⁷ Kp 1/19, M.P. 2020, poz. 647.

⁸ Zob. uzasadnienie wyroku TK z dnia 14 lipca 2020 r., Kp 1/19, LEX nr 3028994.

⁹ Zob. art. 1 pkt 38 projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw z dnia 16 września 2021 r., sprawa BSA II.021.18.2021.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

Nowelizację przewidzianą ustawą z dnia 13 czerwca 2019 r. oceniono krytycznie¹⁰. Według stanowiska Rzecznika Praw Obywatelskich zmiana ta stanowiła m.in. istotny zwrot w kierunku zwiększenia represyjności prawa karnego¹¹. Wskazano, że może ona spowodować daleko idące problemy praktyczne¹². Zdaniem J. Giezka i K. Lipińskiego sformułowanie „podjęcie pierwszej czynności dowodowej zmierzającej do ustalenia, czy zostało ono [przestępstwo] popełnione”, może rodzić wątpliwości, czy za czynność taką można uznać np. przesłuchanie świadka w innym postępowaniu¹³. W opinii tej podniesiono również, że trudności interpretacyjne budzi określenie „podjęcia pierwszej czynności dowodowej zmierzającej do ustalenia, czy zostało ono popełnione”¹⁴.

Sformułowania zawarte w art. 102 § 2 ustawy nowelizującej Kodeks karny zostały zakwestionowane również w opinii przedstawionej przez Biuro Studiów i Analiz Sądu Najwyższego¹⁵. Podniesiono, że ustalenie określonego w ustawie nowelizującej Kodeks karny owego momentu nie jest wystarczająco jednoznaczne, co wprowadziłoby w praktyce wątpliwości co do chwili, w której doszło do przedłużenia karalności. Uznano, że szczególnie problematyczne będzie to po upływie długiego okresu od wszczęcia postępowania, kiedy w danym postępowaniu organ procesowy powziął uzasadnione podejrzenie popełnienia innego czynu¹⁶. Ponadto w opinii tej wskazano, że treść projektowanego art. 102 § 2 k.k. nie daje jednoznacznej odpowiedzi, czy chodzi o czynność dowodową podjętą po powzięciu uzasadnionego podejrzenia przestępstwa czy także o powziętą wcześniej, z której dopiero takie podejrzenie wynikało. Zdaniem autorów opinii sporządzonej przez Biuro Studiów i Analiz Sądu Najwyższego regulacja prawna zawarta w tej ustawie nasuwała wątpliwość, czy czynność dowodowa była rzeczywiście ukierunkowana na ustalenie popełnienia danego czynu¹⁷. Również w opinii sporządzonej przez A. Barczak-Oplustil, W. Górskiego, M. Małeckiego, W. Zontka, S. Tarapatę, W. Wróbla i M. Iwańskiego podniesiono, że nie wiadomo, w oparciu o jakie kryteria ustalać, czy dana

¹⁰ Zob. J. Giezek, K. Lipiński, *Opinia na temat projektu zmian przepisów kodeksu karnego (uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 maja 2019 roku)*, <https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Opinia%20Katedry%20Prawa%20Karnego%20Materialnego%20WPAAE%20UWr%20do%20nowelizacji%20kodeksu%20karnego.pdf> (dostęp: 10.03.2022), s. 21; *Opinia do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw*, BSA II-021-112/19, <https://www.sn.pl/aktualnosci/SiteAssets/Lists/Wydarzenia/AllItems/2019.04.26%20-%20021-112-19%20-%20Opinia%20SN%20-%20ustawa%20o%20zm.%20ustawy%20-%20K.k.%20oraz%20niekt%C3%B3rych%20innych%20ustaw.pdf> (dostęp: 10.05.2022), s. 14; A. Barczak-Oplustil, W. Górski, M. Małecki, W. Zontek, S. Tarapata, W. Wróbel, M. Iwański, *Opinia do uchwały Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 maja 2019 r. w sprawie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, uchwalonej przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej na 81. posiedzeniu w dniu 16 maja 2019 r.*, Kraków, 9.06.2019, https://obserwatoriumdemokracji.pl/wp-content/uploads/2019/06/opiniaKIPK_nowelizacja2019.pdf (dostęp: 12.04.2022).

¹¹ Zob. Rzecznik Praw Obywatelskich, *Opinia do ustawy z dnia 16 maja 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw*, II.510177.2019, 20.05.2019, <https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Opinia%20RPO%20dla%20Senatu%20ws%20zmian%20w%20prawie%20karnym,%202020%20maja%202019.pdf> (dostęp: 10.05.2022), s. 1–2.

¹² Zob. J. Giezek, K. Lipiński, *op. cit.*, s. 35.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ *Ibidem*. Należy dodać, że w opinii tej podniesiono również, iż trudności interpretacyjne budziło także określenie „powzięcia wątpliwości popełnienia innego przestępstwa”.

¹⁵ Zob. Biuro Studiów i Analiz Sądu Najwyższego, *op. cit.*, s. 14.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ *Ibidem*.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

czynność dowodowa rzeczywiście zmierzała do ustalenia, czy zostało popełnione przestępstwo¹⁸. Zdaniem Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych proponowane ujęcie art. 102 § 2 k.k. nasuwało wątpliwości interpretacyjne, w szczególności w zakresie ustalenia, czy organ procesowy powziął uzasadnione podejrzenie popełnienia innego czynu oraz jaka była pierwsza czynność dowodowa¹⁹.

Wskazano również, że przedawnienie stanowi ujemną przesłankę i powinno być zatem uregulowane w sposób pozwalający na szybkie oraz jednoznaczne ustalenie okoliczności powodujących przerwę biegu terminu przedawnienia²⁰. Podniesiono, że zawarte w nowelizowanym art. 102 § 2 k.k. unormowania powodujące przedłużenie okresu przedawnienia karalności są płynne, co destabilizuje wskazaną konstrukcję prawną²¹. Należy też rozważyć, czy przedstawione regulacje są koherentne ze stosownymi regulacjami Kodeksu postępowania karnego (dalej: k.p.k.). Realizacja prawa karnego może bowiem następować tylko w toku procesu karnego.

Celem niniejszego opracowania jest rozważenie, czy proponowana nowelizacja art. 102 k.k., przewidująca wydłużenie terminu przedawnienia karalności przestępstwa w razie wystąpienia okoliczności wskazanych w tym przepisie, odpowiada wymogom, które powinny spełniać regulacje prawne dotyczące przedawnienia. Przedawnienie jako przesłanka procesu powinno dokładnie określać, z jakim momentem zaczynają biec terminy przedawnienia i kiedy owe terminy upływają. Precyzyjne określenie tych okoliczności decyduje o dopuszczalności albo niedopuszczalności procesu karnego. Owa precyzyjność w tym zakresie znajduje odzwierciedlenie w sposobie obliczania terminów przedawnienia. Powszechnie przyjmuje się w piśmiennictwie, że terminy przedawnienia – w odróżnieniu do terminów procesowych, przeznaczonych do dokonywania czynności procesowych, które są wskazane w Kodeksie postępowania karnego – oblicza się według reguły *computatio naturalis (a momento admomentum)*²². Z tego powodu wskazuje się w piśmiennictwie, że jedną z funkcji warunków dopuszczalności procesu, w tym instytucji przedawnienia, jest funkcja gwarancyjna (ochronna)²³. W rozważaniach zastosowano reguły wykładni gramatycznej i funkcjonalnej.

¹⁸ A. Barczak-Oplustil, W. Górowski, M. Małecki, W. Zontek, S. Tarapata, W. Wróbel, M. Iwański, *op. cit.*, s. 74.

¹⁹ Ośrodek Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych, *Opinia na temat projektu z dnia 25 stycznia 2019 r. o zmianie ustawy Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw*, 11.03.2019, <https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Opinia%20KRRP%20ws%20zmian%20w%20prawie%20karnym%20C%2011%20marca%202019.pdf> (dostęp: 10.05.2022), s. 21.

²⁰ Biuro Studiów i Analiz Sądu Najwyższego, *op. cit.*, s. 14.

²¹ Ośrodek Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych, *op. cit.*, s. 21.

²² Zob. np. S. Śliwiński, *Polski proces karny przed sądem powszechnym. Zasady ogólne*, Warszawa 1959, s. 111; K. Marszał, *Przedawnienie w prawie karnym*, Warszawa 1972, s. 145; R. Kmieciak, *Przedawnienie karalności*, [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 4, s. 850; M. Kulik, *Przedawnienie karalności i przedawnienie wykonywania kary w polskim prawie karnym*, Warszawa 2014, s. 222.

²³ Zob. S. Steinborn, *Funkcje systemu warunków dopuszczalności procesu*, [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 4, s. 83 i wskazana tu literatura.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

SZCZEGÓŁOWE UWAGI DOTYCZĄCE REGULACJI ORAZ PODNIESIONE ZASTRZEŻENIA

1. Zaproponowana nowelizacja art. 102 k.k. wpisuje się w tendencję zmian Kodeksu karnego z 1997 r., sprowadzającą się w istocie rzeczy do liberalizacji wymogów, które powinny być spełnione, aby mógł wystąpić skutek w postaci wydłużenia terminów przedawnienia karalności przestępstw. O ile w pierwotnej wersji Kodeksu karnego z 1997 r. przerwa biegu terminu przedawnienia następowała przez wszczęcie postępowania *in personam*²⁴, o tyle od dnia 2 marca 2016 r. Kodeks karny wiąże wydłużenie terminów przedawnienia ze wszczęciem postępowania *in rem*²⁵. W piśmiennictwie słusznie podniesiono, że regulacja, która przerwę biegu przedawnienia wiązała ze wszczęciem postępowania *in personam*, sprawiała, iż dla wywołania owego skutku w toku postępowania karnego musiały być spełnione o wiele większe wymogi (skierowanie ścigania wobec konkretnej osoby) niż w razie łączenia wydłużenia terminu przedawnienia karalności ze wszczęciem postępowania *in rem*²⁶.

2. Jest wysoce prawdopodobne stwierdzenie, że wskazana wyżej regulacja dotycząca okoliczności powodujących przerwę biegu była konsekwencją przyjęcia poglądu, zgodnie z którym poszerzenie zakresu wszczętego postępowania o dalsze, ujawnione w toku sprawy czyny nie wymaga kolejnej decyzji w tym przedmiocie²⁷. Podnosi się, że za takim

²⁴ Tak też postanowienie SN z dnia 25 października 2012 r., IV KK 226/72, Legalis nr 546806.

²⁵ W k.k. z 1969 r. do spornych należała kwestia pojmowania sformułowania „wszczęcie postępowania” w rozumieniu art. 106, powodująca przerwę biegu terminu przedawnienia. Takie brzmienie art. 106 k.k. z 1969 r. łączono bądź ze wszczęciem postępowania *in rem* (zob. I. Andrejew, [w:] I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter, *Kodeks karny z komentarzem*, Warszawa 1973, s. 353–354; M. Cieślak, *Polskie prawo karne. Zarys systemowego ujęcia*, Warszawa 1990, s. 494; K. Marszał, *Przedawnienie w prawie karnym...*, 1972, s. 161; idem, *Przedawnienie w prawie karnym wymaga zmian*, [w:] *Państwo prawa i prawo karne. Księga Jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla*, red. P. Kardas, T. Sroka, W. Wróbel, t. 2, Warszawa 2012, s. 825; R. Góral, *Kodeks karny. Praktyczny komentarz*, Warszawa 1996, s. 129; R. Kmiecik, *Przedawnienie karalności*, [w:] T. Taras, E. Skrętowicz, R. Kmiecik, *Proces karny. Część ogólna*, Lublin 1975, s. 187; I. Nowikowski, *Glosa do wyroku SN z dnia 12 III 1979 r.*, OSPiKA 1980, nr 7–8, s. 359–361; tak też: wyrok SN z dnia 12 marca 1979 r., I KR 27/79, OSNKW 1979, nr 7, poz. 80; uchwała SN składu 7 sędziów z dnia 15 października 1992 r., I KZP 28/92, OSNKW 1992, nr 11–12, poz. 76; zob. także: wyrok SN z dnia 22 września 1999 r., II KKN 526/98, LEX nr 1635368), bądź ze wszczęciem postępowania *in personam* (zob. uchwała SN z dnia 15 kwietnia 1971 r., VI KZP 79/70, OSNKW 1971, nr 6, poz. 84. Tak: I. Andrejew, *Polskie prawo karne w zarysie*, Warszawa 1980, s. 317; S. Kalinowski, *Polski proces karny*, Warszawa 1971, s. 168; M. Siewierski, [w:] J. Bafia, J. Bednarzak, M. Flemming, S. Kalinowski, H. Kempisty, M. Siewierski, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 1976, s. 58; A. Zoll, *Komentarz do art. 106*, [w:] K. Buchała, Z. Cwiąkański, M. Szewczyk, A. Zoll, *Komentarz do kodeksu karnego. Część ogólna*, Warszawa 1990, s. 380–381).

²⁶ K. Zgryzek, A. Ludwiczek, R. Netczuk, *Przedawnienie w prawie karnym – wybrane aspekty karnoprocesowe*, [w:] *Współzależność prawa karnego materialnego i procesowego*, red. Z. Cwiąkański, G. Artymiak, Warszawa 2009, s. 245. Warto w tym miejscu zwrócić uwagę, że łączenie przerwy biegu terminu przedawnienia ze wszczęciem postępowania *in personam* może wywoływać zastrzeżenia przy ustalaniu karalności przestępstw popełnionych w warunkach współsprawstwa. Zob. R. Kmiecik, *Z problematyki przedawnienia w warunkach współdziałania przestępczego (w świetle art. 102 k.k.)*, [w:] *Zmiany w polskim prawie karnym po wejściu w życie Kodeksu karnego z 1997 roku*, red. T. Bojarski, K. Nazar, A. Nowosad, M. Szwarczyk, Lublin 2006, s. 377–378; idem, *Przerwa biegu...*, s. 862; M. Kulik, *op. cit.*, s. 417–418.

²⁷ Tak: Z. Brodzisz, *Komentarz do art. 303*, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Skorupka, Warszawa 2020, s. 771; B. Skowron, *Komentarz do art. 303*, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. K. Dudka, Warszawa 2018, s. 630; R.A. Stefański, S. Zabłocki, *Kodeks postępowania karnego*, t. 3: *Komentarz do art. 297–424*, LEX/el. 2021, teza 18.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

rozwiązaniem przemawia treść § 106 obowiązującego Regulaminu wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury²⁸, zgodnie z którym śledztwo lub dochodzenie wszczęte w sprawie prowadzi się w stosunku do wszystkich czynów ujawnionych²⁹. Dopełnieniem tej regulacji jest § 107 tegoż Regulaminu, zgodnie którym jednym postępowaniem przygotowawczym obejmuje się wszystkie czyny pozostające w związku podmiotowym lub przedmiotowym z czynem stanowiącym podstawę jego wszczęcia, chyba że zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 34 § 3 k.p.k., tj. występują okoliczności utrudniające łączne rozpoznanie spraw. Z kolei § 124 ust. 1 obowiązującego Regulaminu wewnętrznego urzędowania jednostek organizacyjnych prokuratury powtarza normę przewidzianą w art. 303 k.p.k. i art. 325a § 2 k.p.k., iż w postanowieniu o wszczęciu śledztwa lub dochodzenia określa się czyn będący przedmiotem postępowania.

Przyjęto zatem, że zmiana przedmiotu postępowania w toku dalszych czynności procesowych nie powoduje konieczności modyfikacji postanowienia o wszczęciu postępowania przygotowawczego³⁰. Stwierdzono, że wyjątkiem od tej reguły jest sytuacja, gdy w sprawie prowadzonej w formie dochodzenia, w trakcie przeprowadzonych już czynności zostanie ujawnione przestępstwo, które wymaga formy śledztwa. Wówczas istnieje konieczność sporządzenia przez prokuratora postanowienia o wszczęciu śledztwa³¹. Można zatem wyprowadzić tezę o niecelowości w zasadzie wydawania nowego postanowienia o wszczęciu śledztwa albo dochodzenia, gdy w trakcie wszczętego postępowania przygotowawczego ujawniane są dowody wskazujące na popełnienie innych czynów, niezwiązanych przedmiotowo ze sprawą wszczętą wcześniej. Zgodnie z tym poglądem wszczęcie śledztwa o określony czyn nie stoi na przeszkodzie objęciu tym postępowaniem wszystkich innych czynów ujawnionych w jego toku, bez potrzeby wydawania odrębnych postanowień o wszczęciu śledztwa o te czyny, ponieważ opis czynu w postanowieniu o wszczęciu śledztwa (dochodzenia) ma charakter prowizoryczny i może ulec zmianie³².

Według innego stanowiska jeżeli w toku wszczętego uprzednio postępowania pojawia się uzasadnione podejrzenie popełnienia kolejnego przestępstwa, konieczne jest wydanie odrębnego postanowienia o wszczęciu śledztwa w nowo ujawnionej sprawie w rozumieniu art. 33 § 1 k.p.k. i art. 34 § 2 i 3 k.p.k., tj. w znaczeniu postępowania o konkretny czyn³³. Z prezentowanym poglądem zbieżne jest stanowisko T. Grzegorzcyka. Zdaniem tego autora w sytuacji, w której okazało się, że podejrzany, któremu zarzucono określony czyn, dopuścił się także jeszcze innego przestępstwa, które nie było objęte dochodzeniem, to nie powinno się stosować art. 314 k.p.k., lecz konieczne jest uprzednie wszczęcie dochodzenia w sprawie o to przestępstwo

²⁸ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 kwietnia 2016 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (t.j. Dz.U. 2017, poz. 1206). Wersja od 10 lutego 2021 r.

²⁹ R.A. Stefański, S. Zabłocki, *op. cit.*, teza 18.

³⁰ J. Grajewski, S. Steinborn, [w:] J. Grajewski, L.K. Parzycki, S. Steinborn, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 1: *Komentarz do art. 1–424*, Warszawa 2013, s. 907.

³¹ Tak B. Skowron, *Komentarz do art. 303*, [w:] *Kodeks postępowania karnego...*, 2018, s. 630; J. Grajewski, S. Steinborn, *op. cit.*, s. 907.

³² Z. Brodzisz, *Wszczęcie postępowania*, [w:] *Kodeks postępowania karnego...*, 2020, s. 772; P. Hofmański, E. Sądziak, K. Zgryzek, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 2, Warszawa 2011, s. 42. Zob. także: L. Schaff, *Zakres i formy postępowania przygotowawczego*, Warszawa 1961, s. 60–61.

³³ A. Łosicka, *Procesowe pojęcie sprawy*, „Prokuratura i Prawo” 2013, nr 3, s. 49.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

i połączenie tych spraw w jedno postępowanie³⁴. Wskazano, że ujawnienie w toku postępowania przygotowawczego nowego przestępstwa, które uzasadnia wspólne prowadzenie obu postępowań, powoduje konieczność wydania postanowienia o wszczęciu postępowania o ten nowy czyn oraz o połączeniu obu postępowań³⁵. Wyrażono zatem pogląd, że skoro sprawy te mają być prowadzone łącznie, to niezbędne staje się zamieszczenie postanowienia o wszczęciu śledztwa lub dochodzenia w aktach prowadzonego dotychczas postępowania³⁶.

Rozważając to zagadnienie, należy podnieść, że zaaprobowanie poglądu o braku konieczności wydania postanowienia o wszczęciu śledztwa lub dochodzenia w razie ujawnienia w toku postępowania przygotowawczego nowego przestępstwa, które nie było objęte dotychczasowym postępowaniem, może wywołać wątpliwości ze względu na treść obecnie obowiązującego art. 102 k.k. Przepis ten łączy wydłużenie terminu przedawnienia karalności przestępstwa ze wszczęciem postępowania *in rem*. Z tego powodu ze względów gwarancyjnych należy aprobować pogląd wymagający dokładnego ustalenia daty wszczęcia postępowania przygotowawczego w sprawie o konkretne przestępstwo³⁷. Ustalenie tej daty w sposób precyzyjny może nastąpić przez określenie terminu wydania postanowienia o wszczęciu postępowania o ten nowy czyn³⁸.

Wskazane względy gwarancyjne uzasadniają nie tylko modyfikację art. 106 Regulaminu, lecz także potrzebę nowelizacji Kodeksu postępowania karnego. Nowelizacja ta powinna nakazywać konieczność wydania nowego postanowienia o wszczęciu postępowania, gdy w toku wszczętego śledztwa lub dochodzenia pojawiłaby się konieczność prowadzenia postępowania o nowy czyn, który nie był dotychczas objęty postępowaniem. Zarówno z regulacji kodeksowych, jak i z unormowań regulaminu powinien wynikać obowiązek wydania postanowienia o wszczęciu śledztwa lub dochodzenia co do każdego czynu będącego przedmiotem postępowania (art. 303 i 325a k.p.k., § 124 Regulaminu), w którym to orzeczeniu zostałby określony czyn i jego kwalifikacja prawna (art. 303 k.p.k.). Nie ma natomiast przeszkód, aby połączyć postępowania w jedno postępowanie przygotowawcze stosownie do § 107 Regulaminu z 2016 r.

Jeżeli po przeprowadzeniu stosownej czynności organ procesowy poweźmie uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa, to zgodnie z zasadą legalizmu (art. 10 § 1 k.p.k.)

³⁴ T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 1: *Artykuły 1–467*, Warszawa 2014, s. 1079.

³⁵ K. Dudka, [w:] K. Dudka, H. Paluszkiwicz, *Postępowanie karne*, Warszawa 2015, s. 31.

³⁶ Podniesiono, że zarówno Kodeks postępowania karnego, jak i Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek prokuratury z 2010 r. (zob. rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 marca 2010 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury, t.j. Dz.U. 2014, poz. 144, uchylony z dniem 14 stycznia 2015 r.) nie wyłączały takiego rozwiązania. Z treści § 143, § 144 i § 131 owego Regulaminu wyprowadzono wniosek, że jeśli zachodzą ku temu przesłanki, śledztwo powinno być wszczęte w każdej sprawie w rozumieniu czynu, a więc w wypadku wielowątkowego postępowania przygotowawczego, śledztwo powinno być wszczynane co do każdego z wątków, gdy wątek ten nie był objęty pierwotnym postanowieniem o wszczęciu. Zob. A. Łosicka, *op. cit.*, s. 49–50.

³⁷ Zob. Z. Brodzisz, *Wszczęcie...*, s. 772; B. Skowron, *Komentarz do art. 303*, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. K. Dudka, Warszawa 2020, s. 620–621.

³⁸ Zdaniem B. Skowron (*Komentarz do art. 303...*, 2020, s. 620–621) z uwagi na nowe brzmienie art. 102 k.k. należałoby poszukiwać sposobów wyrażenia faktu objęcia postanowieniem czynów, które ujawniły się dopiero w toku śledztwa (dochodzenia), gdy nie zachodzą odstawy do wydania postanowienia o przedstawieniu zarzutów ani postanowienia o wyłączeniu materiałów do odrębnego postępowania. Wówczas konieczne byłoby wydanie postanowienia o uzupełnieniu postanowienia o wszczęciu postępowania, choć nie zostało to wyrażone wprost w ustawie.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

powinien mieć obowiązek wydania postanowienia o wszczęciu śledztwa (art. 303 k.p.k.) bądź dochodzenia (art. 325a k.p.k. w zw. z art. 303 k.p.k.). To postanowienie odzwierciedla przekonanie organu o istnieniu uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa, a zatem nie ma potrzeby sięgania do rozwiązania przyjętego w projektowanym art. 102 § 2 k.k. Można zadać pytanie, dlaczego przeświadczenie organu procesowego o celowości przeprowadzenia postępowania przygotowawczego odnośnie do nowo ujawnionego czynu ma się przejawiać w bliżej niesprecyzowanym „przekonaniu organu”, a nie manifestować się w niezwłocznym wydaniu postanowienia o wszczęciu śledztwa albo dochodzenia dotyczącego owego czynu. Wydanie tego postanowienia sprawia, że okoliczność wszczęcia postępowania jest wówczas obiektywnie sprawdzalna co do czasu jej zaistnienia. To służy precyzyjnemu określeniu terminu, w którym organ prowadzący postępowanie nabral uzasadnionego podejrzenia o popełnieniu nowego przestępstwa. To jest istotne dla ustalenia, kiedy nastąpił skutek w postaci wydłużenia terminu przedawnienia. Jednocześnie nie budzi wątpliwości teza, że w toku postępowania kształt czynu zabronionego określonego w postanowieniu o jego wszczęciu może ulegać modyfikacji³⁹.

Należy podnieść, iż w uzasadnieniu do projektu ustawy z dnia 16 września 2021 r. wskazano, że aby nie było wątpliwości, która z czynności wskazanych w nowelizowanym art. 102 § 2 k.k. jest pierwszą, proponuje się zmianę Regulaminu wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 kwietnia 2016 r. Zgodnie z tą propozycją prokurator zostanie zobligowany do odnotowania w formie dokumentu (wzmianki) podjęcia pierwszej czynności dowodowej zmierzającej do ustalenia, czy przestępstwo to zostało popełnione. Zdaniem projektodawców takie rozwiązanie umożliwi określenie terminu przedłużenia przedawnienia, o którym mowa w projektowanym art. 102 § 2 k.k. W świetle przytoczonych wyżej stwierdzeń propozycji tej nie należy zaakceptować.

3. Ustawa przewidująca nowelizację art. 102 k.k. przyjęła, że jeżeli w toku wszczętego postępowania powzięto uzasadnione podejrzenie popełnienia innego przestępstwa, to karalność tego przestępstwa ulega przedłużeniu w sposób określony w § 1 art. 102 k.k. z dniem, w którym podjęto pierwszą czynność dowodową zmierzającą do ustalenia, czy zostało ono popełnione. Wydaje się, że posłużenie się przez ustawodawcę sformułowaniem „podjęcie pierwszej czynności dowodowej zmierzającej do ustalenia, czy [przestępstwo] zostało popełnione” nie jest precyzyjne.

Jeżeli skutek, o którym mowa w proponowanym art. 102 § 2 k.k., należałoby wiązać z pierwszą czynnością dowodową, to można zadać pytanie, czy skutek wskazany w tym przepisie następowałby, gdy np. w trakcie kontroli i utrwalania rozmów na podstawie art. 237 k.p.k. uzyskano dowód popełnienia przestępstwa, które nie było objęte zarządzeniem o przeprowadzeniu kontroli lub przez osobę, wobec której takiej kontroli nie zarządzono. Te przestępstwa mogą się mieścić zarówno w katalogu wskazanym w art. 237 § 3 k.p.k., jak również mogą być niewymienione w tym przepisie. W razie pojawienia się dowodu uzasadniającego podejrzenie popełnienia przez daną osobę innego przestępstwa niż wskazane w zarządzeniu o przeprowadzeniu kontroli pojawia się zatem pytanie, czy byłby to wystarczający warunek do wywołania

³⁹ W. Jasiński, [w:] K.T. Boratyńska, Ł. Chojniak, W. Jasiński, *Postępowanie karne*, Warszawa 2016, s. 406.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

skutku, o którym mowa w projektowanym art. 102 § 2 k.k. Należy podzielić pogląd, że z treści art. 237 § 8 k.p.k. w wersji przewidzianej ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw⁴⁰ wynikało *a contrario*, iż nie było dopuszczalne procesowe wykorzystanie informacji pochodzących z podsłuchu, jeżeli dotyczyły przestępstw innych niż wymienione w katalogu wskazanym w art. 237 § 3 k.p.k.⁴¹. Wykorzystanie dowodu uzyskanego podczas kontroli i utrwalania treści rozmów telefonicznych było zatem dopuszczalne wyłącznie w postępowaniu karnym w sprawie o przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, w stosunku do którego było możliwe zarządzanie takiej kontroli i pod warunkiem uzyskania zgody w trybie art. 237a k.p.k. w pierwotnym brzmieniu tego przepisu. Stosując to unormowanie do proponowanej regulacji przewidywanej w art. 102 § 2 k.k., należałoby stwierdzić, że w razie wykrycia dowodu dotyczącego nowego przestępstwa nieobjętego zarządzeniem o przeprowadzeniu kontroli ujawnienie takiego dowodu nie powodowałoby przerwy biegu przedawnienia karalności tego przestępstwa, nawet gdyby wzbudziło uzasadnione podejrzenie popełnienia innego przestępstwa. W omawianym stanie prawnym skutek w postaci wydłużenia biegu terminu przedawnienia nowo ujawnionego przestępstwa mógłby nastąpić w razie wyrażenia tzw. zgody następczej. Zgodnie z art. 237a k.p.k. w wersji określonej ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. jeżeli w wyniku kontroli uzyskano dowód popełnienia przestępstwa wymienionego w art. 237 § 3 k.p.k., popełnionego przez osobę, wobec której kontrola była stosowana, innego niż objęte zarządzeniem kontroli, albo popełnionego przez inną osobę, prokurator w czasie trwania kontroli, albo nie później niż w ciągu 2 miesięcy od jej zakończenia, mógł wystąpić do sądu z wnioskiem o wyrażenie zgody na jego wykorzystanie w postępowaniu karnym. Sąd mógł wyrazić zgodę, gdy dotyczyło to przestępstwa wskazanego w katalogu zawartym w art. 237 § 3 k.p.k., lecz niewymienionego w postanowieniu sądu o zarządzeniu kontroli⁴². Wówczas zgodnie z postulowaną nowelizacją art. 102 k.k. przerwa biegu terminu przedawnienia byłaby zależna od decyzji sądu. W razie gdy sąd nie zezwoli na wykorzystanie dowodu, to czynność ta nie powinna wywoływać skutków prawnych w postaci przerwy biegu terminu przedawnienia. Przewidziana w tym przepisie „zgoda następcza” była bowiem udzielana przez sąd i nie mogła dotyczyć przestępstwa niewskazanego w art. 237 § 3 k.p.k.⁴³.

⁴⁰ Dz.U. 2011, nr 53, poz. 273.

⁴¹ P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 1, Warszawa 2011, s. 1306; M. Rogalski, *Czynności ingerujące w wolność komunikowania się*, [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 8, cz. 3: *Dowody*, red. J. Skorupka, Warszawa 2019, s. 4024.

⁴² Zob. szerzej: M. Błoński, *Zakres przedmiotowy i podmiotowy podsłuchu procesowego*, „Palestra” 2012, nr 7–8, s. 85; T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania karnego...*, s. 835–836; idem, *Procesowa i pozaprocesowa kontrola rozmów jako legalne wkraczanie w sferę konstytucyjnie chronionej wolności i tajemnicy komunikowania się po zmianie przepisów w tej materii w 2011 r.*, [w:] *Państwo prawa i prawo karne...*, s. 1610–1629; P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, *Kodeks postępowania karnego...*, t. 1, s. 1308; M. Rogalski, *op. cit.*, s. 4024–4025.

⁴³ K. Eichstaedt, *Komentarz do art. 237a*, [w:] B. Augustyniak, K. Eichstaedt, M. Kurowski, D. Świecki, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 1, Warszawa 2015, s. 765; P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, *Kodeks postępowania karnego...*, t. 1, s. 1309; I. Nowikowski, *Bezpieczeństwo państwa a prawa oskarżonego w polskim prawie karnym procesowym (kwestie wybrane)*, „Teki Komisji Prawniczej PAN” 2018, nr 2, s. 314; J. Skorupka, *Komentarz do art. 237a*, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Skorupka, Warszawa 2015, s. 559. Zob. także: M. Rogalski, *op. cit.*, s. 3974–4026.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

Nowelą z dnia 11 marca 2016 r. uchylono art. 237 § 8 k.p.k. i zmieniono art. 237a k.p.k.⁴⁴. Zgodnie z nowym brzmieniem art. 237a k.p.k. jeżeli w toku kontroli uzyskano dowód popełnienia przestępstwa przez osobę, wobec której kontrola była stosowana, innego przestępstwa ściganego z urzędu lub przestępstwa skarbowego niż objęte zarządzeniem kontroli, lub przestępstwa ściganego z urzędu lub przestępstwa skarbowego popełnionego przez inną osobę niż objęta zarządzeniem kontroli, to prokurator podejmuje decyzję w przedmiocie wykorzystania tego dowodu w postępowaniu karnym, wydając stosowne postanowienie.

Zgodnie w wykładnią językową art. 237a k.p.k., w aktualnym brzmieniu, w razie przyjęcia tezy, że decyzję co do wykorzystania dowodu uzyskanego w trybie przewidzianym w tym przepisie podejmuje wyłącznie prokurator i po zaakceptowaniu założenia, iż zostało zniesione istniejące dotychczas ograniczenie przedmiotowe i podmiotowe zawarte w art. 237 § 3 k.p.k.⁴⁵, to uzyskanie dowodu uzasadniającego podejrzenie popełnienia dowolnego przestępstwa ściganego z urzędu wywołałoby skutek, o którym mowa w proponowanej nowelizacji art. 102 k.k., jeżeli prokurator podjął decyzję o wykorzystaniu tego dowodu.

Obecna regulacja art. 237a k.p.k., pozwalająca przy wykładni literalnej na wykorzystanie w postępowaniu karnym dowodów odnoszących się do każdego przestępstwa ściganego z urzędu lub każdego przestępstwa skarbowego i przekazująca decyzję w przedmiocie wykorzystania owego dowodu prokuratorowi, wywołuje wątpliwości w zakresie spełnienia standardu konstytucyjnego⁴⁶. Podniesiono, że taka wykładnia służyłaby w istocie legalizacji nielegalnego działania organów państwa⁴⁷. Wskazano, iż interpretacja ta stanowiłaby przejaw nieakceptowanej ingerencji w sferę swobód obywatelskich, byłaby ograniczeniem wolności komunikowania się (art. 49 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP)⁴⁸. Pojawiły się zatem interpretacje postulujące zastosowanie prokonstytucyjnej wykładni art. 237a k.p.k. Zakłada ona, że

⁴⁴ Zob. ustawa z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2016, poz. 437).

⁴⁵ Zdaniem K. Eichstaedta decyzję o wykorzystaniu dowodu w warunkach wskazanych w art. 237a k.p.k. podejmuje prokurator zarówno w postępowaniu przygotowawczym, jak i w postępowaniu sądowym. Zob. K. Eichstaedt, *Komentarz do art. 237a*, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. D. Świecki, t. 1, Warszawa 2017, s. 843; idem, *Komentarz do art. 237a*, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do zmian 2016*, red. D. Świecki, Warszawa 2016, s. 228. Na taką możliwość wykładni wskazuje też J. Machlańska (*Procesowe wykorzystanie podsłuchu w nowelizacji Kodeksu postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw z dnia 11 marca 2016 r. w świetle prawa do obrony*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2016, vol. 25(4), s. 134).

⁴⁶ P. Daniluk, *Instytucja tzw. zgody następczej po nowelizacji z 11 marca 2016 r. w świetle standardów konstytucyjnych i konwencyjnych*, „Studia Prawnicze” 2017, z. 3(211), s. 93; B. Janusz-Pohl, *Formalizacja i konwencjonalizacja jako instrumenty analizy czynności karnoprosesowych w prawie polskim*, Poznań 2017, s. 466–467; R. Koper, *Podmiotowe i przedmiotowe granice stosowania podsłuchu w procesie karnym*, „Ius Novum” 2019, nr 1, s. 34; C. Kulesza, *Komentarz do art. 237a*, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. K. Dudka, LEX/el. 2018, teza 2; K. Woźniewski, *Decyzje prokuratora na podstawie art. 168b oraz art. 237a k.p.k.*, [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 8, cz. 3, s. 3504. Zob. także krytyczne uwagi J. Skorupki, *Komentarz do art. 237a*, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Skorupka, Warszawa 2018, s. 539. Zob. także: W. Jasiński, *Nielegalnie uzyskane dowody w procesie karnym. W poszukiwaniu optymalnego rozwiązania*, Warszawa 2019, s. 452; P. Wiliński, *Konstytucyjny standard legalności dowodu w procesie karnym*, [w:] *Proces karny w dobie przemian. Zagadnienia ogólne*, red. S. Steinborn, K. Woźniewski, Gdańsk 2018, s. 303–322.

⁴⁷ Zob. K. Zgryzek, *Dowodzenie*, [w:] R. Koper, K. Marszał, J. Zagrodnik, K. Zgryzek, *Proces karny*, Warszawa 2019, s. 362. Tak też: uzasadnienie wyroku SA w Katowicach z dnia 24 listopada 2017 r., II AKa 363/17, LEX nr 2461354. Zob. także: M. Rogalski, *op. cit.*, s. 4027.

⁴⁸ R. Koper, *op. cit.*, s. 34.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

art. 237a k.p.k. odnosi się tylko do przestępstw zawartych w katalogu wskazanym w art. 237 § 3 k.p.k.⁴⁹. Wskazuje się, iż treści art. 237a k.p.k. nie można interpretować w oderwaniu od art. 237 § 3 k.p.k., który zawiera zamknięty katalog przestępstw⁵⁰. Podnosi się, że wprowadzenie zamkniętego katalogu przestępstw jest istotne ze względu na ingerencję w prawa konstytucyjne: prawo do prywatności (art. 47 Konstytucji RP), prawo do tajemnicy komunikowania się (art. 49 Konstytucji RP)⁵¹. Należy zaznaczyć, że prowadzenie podsłuchu w toku procesu karnego jest środkiem przymusu, który sprowadza się do ograniczenia praw konstytucyjnych osób, wobec których zastosowano te środki⁵². Przepisy wprowadzające te środki nie powinny zatem być interpretowane rozszerzająco⁵³. Przyjmuje się też, że w sytuacji gdy w trakcie przeprowadzonej kontroli uzyskano dowód przestępstwa nieobjętego postanowieniem sądu o zarządzeniu kontroli i utrwalaniu rozmów telefonicznych lub popełnienia przestępstwa katalogowego, ale przez inną osobę niż wskazana w postanowieniu sądu o zarządzeniu kontroli, przepis art. 237a k.p.k. przyznaje prokuratorowi uprawnienie do zapoznania się z nielegalnie uzyskanymi dowodami, ale tylko i wyłącznie w celu ustalenia, czy na podstawie tych informacji można uzyskać w sposób zgodny z prawem (legalny) inny dowód⁵⁴. Wskazuje się, że przepis art. 237a k.p.k. nie uprawnia prokuratora do wprowadzenia do procesu karnego nielegalnie uzyskanych dowodów oraz czynienia na ich podstawie ustaleń faktycznych⁵⁵. Dopełnieniem tego poglądu jest teza, że decyzję w przedmiocie wykorzystania dowodu uzyskanego w sposób przewidziany w art. 237a k.p.k. na etapie postępowania przygotowawczego podejmuje prokurator i odnosi się ona wyłącznie do tego stadium postępowania, lecz nie wiąże ona sądu⁵⁶. Należy zaakceptować stwierdzenie, że uprawnionym organem do podjęcia ostatecznej decyzji o wykorzystaniu dowodu uzyskanego w wyniku kontroli przeprowadzonej w trybie art. 237 k.p.k. jest sąd i to

⁴⁹ K.T. Boratyńska, P. Czarnecki, *Komentarz do art. 237a*, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. A. Sakowicz, Warszawa 2018, s. 645; C. Kulesza, *Komentarz do art. 237a...*, teza 3; R.A. Stefański, *Komentarz do art. 237a*, [w:] *Kodeks postępowania karnego*, t. 2: *Komentarz do art. 167–296*, red. R.A. Stefański, S. Ząbłocki, LEX/el. 2019, teza 2. Tak też: wyrok SA w Katowicach z dnia 24 listopada 2017 r., II AKa 363/17, LEX nr 2461354. Zdaniem T. Grzegorzcyka regulacje te „są przejawem, trudnej do zaakceptowania w demokratycznym procesie karnym idei doprowadzenia do skazania sprawcy za wszelką cenę i w każdy możliwy sposób, nawet z naruszeniem zasad demokratycznego państwa prawnego” (T. Grzegorzcyk, *Kodeksowe legalizowanie w procesie karnym przez nowelizację z 11 marca 2016 r. dowodów uzyskanych za pomocą przestępstw lub naruszeniem przepisów postępowania albo poza granicami zgody udzielonej przez sąd na wkroczenie w sferę konstytucyjnie chronionych wolności jednostki*, [w:] *Proces karny w dobie przemian. Zagadnienia ogólne*, red. S. Steinborn, K. Woźniewski, Gdańsk 2018, s. 337).

⁵⁰ R.A. Stefański, *Komentarz do art. 237a*, [w:] *Kodeks postępowania karnego...*, teza 2; R. Koper, *op. cit.*, s. 34.

⁵¹ K.T. Boratyńska, P. Czarnecki, *op. cit.*, s. 645; R. Koper, *op. cit.*, s. 34.

⁵² K. Marszał, *Wprowadzenie*, [w:] *Stosowanie środków przymusu w procesie karnym. Problem karnoprocesowych ograniczeń praw obywatelskich*, red. K. Amelung, K. Marszał, Katowice 1990, s. 18–20.

⁵³ Idem, *Zastrzeżenie wyłączności podstawy ustawowej stosowania środków przymusu w polskim procesie karnym*, [w:] *Stosowanie środków przymusu w procesie karnym...*, s. 97–98.

⁵⁴ J. Skorupka, *Komentarz do art. 237a*, [w:] *Kodeks postępowania karnego...*, 2020, s. 585; M. Rogalski, *op. cit.*, s. 4029.

⁵⁵ J. Skorupka, *Komentarz do art. 237a*, [w:] *Kodeks postępowania karnego...*, 2020, s. 585.

⁵⁶ Tak: K.T. Boratyńska, P. Czarnecki, *op. cit.*, s. 645; J. Skorupka, *Komentarz do art. 237a*, [w:] *Kodeks postępowania karnego...*, 2020, s. 584. Zob. także: K. Woźniewski, *op. cit.*, s. 3504–3506 i wskazana tu literatura; R.A. Stefański, *Komentarz do art. 237a*, [w:] *Kodeks postępowania karnego...*, teza 6.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

on ostatecznie decyduje o wykorzystaniu dowodu uzyskanego poza zakresem podmiotowym i przedmiotowym art. 237a k.p.k.⁵⁷.

Odnosząc te stwierdzenia do regulacji zaproponowanej w art. 102 § 2 k.k., można przedstawić następujące stwierdzenia. Zaakceptowanie poglądu, że prokurator podejmuje na etapie postępowania przygotowawczego decyzję o wykorzystaniu dowodu uzyskanego w trybie przewidzianym przez art. 237a k.p.k. sprawia, że w następstwie projektowanego art. 102 § 2 k.k., w razie podjęcia przez prokuratora decyzji o wykorzystaniu dowodu uzyskanego, należałoby przyjąć, iż wówczas nastąpiłoby wydłużenie terminu przedawnienia. Jeśli zostanie wniesiony do sądu aktu oskarżenia lub inna skarga inicjująca postępowanie jurysdykcyjne, to przy zaaprobowaniu tezy, że sąd ostatecznie zadecyduje o wykorzystaniu dowodu uzyskanego w zakresie wskazanym w art. 237a k.p.k., można zadać pytanie, czy w razie stwierdzenia przez sąd, iż wprowadzenie przez prokuratora dowodów uzyskanych z przekroczeniem granic podmiotowych i przedmiotowych wskazanych w art. 237a k.p.k. jest nielegalne⁵⁸, ma to wpływ na kwestię wydłużenia terminu w rozumieniu projektowanego art. 102 § 2 k.k. Przyjmuje się bowiem, że okoliczności, które wywołują przerwę biegu terminu przedawnienia, mają skutek trwały. Temu stwierdzeniu towarzyszy teza, że dotyczy to jednak czynności zgodnych z prawem⁵⁹.

Ustosunkowując się do tej kwestii, należy zaaprobować pogląd, że sama czynność kontroli rozmów, dokonana zgodnie z wymogami o określonych w art. 237 k.p.k., w trakcie której uzyskano materiały wykraczające poza jej granice podmiotowe lub przedmiotowe, wskazane w postanowieniu sądu o kontroli i utrwaleniu treści rozmów telefonicznych, nie jest nielegalna⁶⁰. Pojawia się natomiast wątpliwość co do dopuszczalności wykorzystania owych materiałów w postępowaniu karnym. Wskazane wyżej wątpliwości co do zgodności regulacji zawartej w art. 237a k.p.k. ze standardami konstytucyjnymi pozwalają na przyjęcie tezy, że sąd może ostatecznie podjąć decyzję w przedmiocie wykorzystania tych dowodów jako dowodów ścisłych⁶¹. Słusznie też się stwierdza, że wykładnia systemowa i celowościowa przemawia za przyjęciem tezy, iż w razie przypadkowego przekroczenie zakresu przedmiotowego kontroli istnieje możliwość wykorzystania dowodów dotyczących tych przestępstw, o ile są zawarte

⁵⁷ B. Janusz-Pohl, *Formalizacja i konwencjonalizacja...*, s. 467; eadem, *Konkretyzacja uprawnień prokuratora w zakresie wykorzystania dowodów uzyskanych w ramach tzw. wtórnej kontroli opresyjnej*, [w:] *Artes serviant vitae sapientia imperat. Proces karny sensu largo. Rzeczywistość i wyzwania. Księga jubileuszowa Profesora Tomasza Grzegorzczaka z okazji 70. urodzin*, red. R. Olszewski, D. Świecki, J. Kamiński, P. Misztal, K. Rydz-Sybilak, A. Małolepszy, Warszawa–Łódź 2019, s. 153, przypis 13; W. Jasiński, *Zakazy wykorzystania dowodów*, [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 8, cz. 2: *Dowody*, red. J. Skorupka, Warszawa 2019, s. 2641; idem, *Nielegalnie uzyskane dowody...*, s. 556; R.A. Stefański, *Komentarz do art. 237a*, [w:] *Kodeks postępowania karnego...*, teza 3; K. Woźniewski, *op. cit.*, s. 3504–3505 i wskazana tu literatura.

⁵⁸ Tak: R. Koper, *op. cit.*, s. 34; J. Skorupka, *Komentarz do art. 237a*, [w:] *Kodeks postępowania karnego...*, 2020, s. 585; M. Rogalski, *op. cit.*, s. 4029.

⁵⁹ Na gruncie art. 106 k.k. z 1969 r. wyrażano pogląd, że przerwa biegu terminu przedawnienia wywołana z chwilą wszczęcia postępowania karnego ma charakter trwały (zob. K. Marszał, *Przedawnienie w prawie karnym...*, 1972, s. 156). Zdaniem K. Marszała „dalsze czynności postępowania karnego nie mają znaczenia dla biegu terminu przedawnienia karalności z art. 106 k.k., w tym także ewentualne umorzenie i następnie podjęcie lub wznowienie umorzonego postępowania przygotowawczego” (*ibidem*). Według tego autora nie dotyczy to wypadków, gdy wszczęcie postępowania karnego było wadliwe od samego początku z powodu istniejącej przeszkody procesowej (*ibidem*).

⁶⁰ Zob. W. Jasiński, *Nielegalnie uzyskane dowody...*, s. 555–556; idem, *Zakazy wykorzystania...*, s. 2640–2641.

⁶¹ Zob. B. Janusz-Pohl, *Formalizacja i konwencjonalizacja...*, s. 467.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

w katalogu przewidzianym w art. 237 § 3 k.p.k.⁶². Jeżeli ujawniono dowody dotyczące tzw. przestępstw niekatalogowych, to ze względów wskazanych wyżej procesowe wykorzystanie tych dowodów jest niedopuszczalne. Konsekwencją owego stwierdzenia jest teza, że ostatecznie wydłużenie terminu przedawnienia przewidziane w projektowanym art. 102 § 2 k.k. mimo czynności prokuratora nie powinno nastąpić.

W razie przyjęcia tezy, iż wprowadzenie przez prokuratora dowodów uzyskanych z przekroczeniem granic podmiotowych i przedmiotowych wskazanych w art. 237 k.p.k. jest niedopuszczalne i przez to nie powinno wywołać skutku wskazanego w projektowanym art. 102 k.k., pojawia się jednak pytanie, czy taka interpretacja pozostaje w zgodzie z treścią art. 168a k.p.k. Przepis ten stanowi, że dowodu nie można uznać za niedopuszczalny wyłącznie na tej podstawie, że został uzyskany z naruszeniem przepisów postępowania lub za pomocą czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 § 1 k.k., chyba że dowód został uzyskany w związku z pełnieniem przez funkcjonariusza publicznego obowiązków służbowych, w wyniku zabójstwa, umyślnego spowodowania uszczerbku na zdrowiu lub pozbawienia wolności. Regulacja ta pozwala na interpretację, zgodnie z którą dopuszcza się możliwość korzystania z dowodów uzyskanych z naruszeniem przepisów postępowania lub za pomocą czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 § 1 k.k., dyskwalifikując jedynie dowód, który został uzyskany w związku z popełnieniem przez funkcjonariusza publicznego obowiązków służbowych w wyniku zabójstwa, umyślnego spowodowania uszczerbku na zdrowiu lub pozbawienia wolności⁶³. Przy takiej wykładni uznanie nawet za niedopuszczalne wprowadzenia przez prokuratora do procesu dowodu uzyskanego poza granicami podmiotowymi i przedmiotowymi wskazanymi w art. 237a k.p.k. i czynienie na ich podstawie ustaleń faktycznych powodowałoby skutek wskazany w projektowanym art. 102 § 2 k.k. przy spełnieniu wymagań zawartych w tym przepisie.

Treść art. 168a k.p.k. pozwala jednak na odmienną wykładnię. Zgodnie z nią dowód nie może być uznany za niedopuszczalny, jeżeli jedynym powodem dla takiej decyzji byłoby to, że został on uzyskany z naruszeniem prawa procesowego lub za pomocą czynu zabronionego określonego w art. 1 § 1 k.k. Wskazano zarazem, iż art. 168a k.p.k. może być interpretowany w ten sposób, że dowodu nie można uznać m.in. za niedopuszczalny wyłącznie na tej podstawie, że został uzyskany z naruszeniem przepisów postępowania karnego⁶⁴. Pozwala to na stwierdzenie, że „jeżeli można wskazać inne niż naruszenie prawa procesowego lub zakazu karnego racje przemawiające za niedopuszczalnością dowodu, to zasada wskazana w art. 168a k.p.k. nie będzie miała zastosowania”⁶⁵. Przyjmuje się, że tym dodatkowym powodem

⁶² Zob. W. Jasiński, *Zakazy wykorzystania...*, s. 2641.

⁶³ Na możliwość takiej interpretacji wskazuje C. Kulesza. Zob. C. Kulesza, *Zakazy dowodowe*, [w:] C. Kulesza, P. Starzyński, *Postępowanie karne*, Warszawa 2017, s. 196; S. Waltoś, P. Hofmański, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2016, s. 371. Szerzej w kwestii wykładni art. 168a k.p.k. zob. W. Jasiński, *Nielegalnie uzyskane dowody...*, s. 418–428 i wskazana tu literatura.

⁶⁴ Tak: W. Jasiński, *Nielegalnie uzyskane dowody...*, s. 518; idem, *Zakazy wykorzystania...*, s. 2591. Zdaniem tego autora kluczowe znaczenie ma użyte w art. 168a k.p.k. słowo „wyłącznie”. Teza ta nawiązuje do poglądu sformułowanego przez K. Lipińskiego (*Klauzula uadekwatniająca przesłanki niedopuszczalności dowodu w postępowaniu karnym (art. 168a k.p.k.)*), „Prokuratura i Prawo” 2016, nr 11, s. 48–50).

⁶⁵ W. Jasiński, *Nielegalnie uzyskane dowody...*, s. 518.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

przemawiającym za niedopuszczalnością dowodu są wartości o charakterze konstytucyjnym, konwencyjnym oraz standard rzetelnego procesu⁶⁶. Z tych też powodów, w razie stwierdzenia przez sąd niedopuszczalności wprowadzenia do procesu dowodu uzyskanego w trybie art. 237a k.p.k. poza granicami podmiotowymi oraz przedmiotowymi określonymi w art. 237 § 3 k.p.k., wywołanie skutku, o którym mowa w projektowanym art. 102 § k.k., nie powinno nastąpić.

4. W związku z omawianą propozycją nowelizacji art. 102 § 2 k.k. pojawia się pytanie, czy przez czynność dowodową w rozumieniu tak zredagowanego art. 102 § 2 k.k. należałoby również rozumieć czynność operacyjno-rozpoznawczą, na podstawie której powzięto uzasadnione podejrzenie popełnienia innego przestępstwa. Rzecz w tym, że dowody mogą być uzyskane zarówno w następstwie czynności procesowych (np. przeszukania), jak i w następstwie czynności operacyjno-rozpoznawczych (polegających np. na prowadzeniu kontroli operacyjnej). Uzasadnione podejrzenie popełnienia nowego przestępstwa nieobjętego dotychczasowym postępowaniem może być rezultatem dowodu uzyskanego zarówno w wyniku czynności procesowych (np. w następstwie wyjaśnień składanych przez podejrzanego albo zeznań świadka), jak i czynności niemających waloru procesowego (czynności operacyjno-rozpoznawczych prowadzonych w trakcie toczącego się postępowania przygotowawczego)⁶⁷. W sytuacji gdy w następstwie kontroli operacyjnej powzięto uzasadnione podejrzenie popełnienia innego przestępstwa w rozumieniu propozycji znowelizowanego art. 102 § 2 k.k., a jest to przestępstwo inne niż to, które było objęte zakresem kontroli operacyjnej albo popełnione przez inną osobę niż objęta zarządzeniem kontroli operacyjnej, może powstać wątpliwość, czy wystąpi skutek w postaci wydłużenia (przerwy) biegu terminu przedawnienia tego przestępstwa.

Należy podnieść, że regulacja przewidziana w art. 168b k.p.k. wywołała rozbieżne poglądy, podobnie jak wykładnia art. 237a k.p.k. Zgodnie ze stanowiskiem pierwszym treść art. 168b k.p.k. zezwala na wykorzystanie w procesie karnym materiałów z kontroli operacyjnej uzyskanych poza zakresem przedmiotowym i podmiotowym wskazanych w zarządzeniu kontroli operacyjnej⁶⁸. Zdaniem D. Karczmarskiej za taką interpretacją przemawia wzgląd na

⁶⁶ K. Lipiński, *op. cit.*, s. 50.

⁶⁷ Używam terminu „czynności operacyjno-rozpoznawcze” w znaczeniu zdefiniowanym przez A. Tarachę (*Czynności operacyjno-rozpoznawcze – aspekty kryminalistyczne i kryminalistyczne*, Lublin 2006, s. 25). Według tego autora czynności operacyjno-rozpoznawcze odznaczają się następującymi cechami: (1) są to czynności organów państwowych (2) wykonywane tajnie lub poufnie (3) w oparciu o podstawę ustawową, (4) spełniające funkcję informacyjną, wykrywczą, profilaktyczną i dowodową. Kwestią sporną była dopuszczalność przeprowadzenia czynności operacyjno-rozpoznawczych w trakcie postępowania karnego. Zob. *ibidem*, s. 212–215. Zob. także: D. Szumiło-Kulczycka, *Czynności operacyjno-rozpoznawcze*, [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 8, cz. 3, s. 3238–3280. Aktualnie akceptację uzyskała teza, że takie czynności operacyjno-rozpoznawcze jak kontrola operacyjna, zakup kontrolowany i przesyłka niejawnie nadzorowana mogą być prowadzone przez odpowiednie organy również w trakcie procesu karnego. Zob. I. Nowikowski, *Bezpieczeństwo państwa...*, s. 312 i cytowana tu literatura. W kwestii wprowadzenia do procesu karnego dowodów z czynności operacyjno-rozpoznawczych zob. M. Błoński, *Przeprowadzanie na rozprawie dowodów uzyskanych w ramach czynności operacyjno-rozpoznawczych*, „Państwo i Prawo” 2017, z. 8, s. 78; D. Szumiło-Kulczycka, *Czynności operacyjno-rozpoznawcze i ich relacje do procesu karnego*, Warszawa 2012, s. 158–319; eadem, *Wprowadzanie do procesu karnego dowodów z czynności operacyjno-rozpoznawczych*, [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 8, cz. 3, s. 3344–3397; A. Taracha, *op. cit.*, s. 155–290.

⁶⁸ B. Gadecki, *Możliwość wykorzystania dowodu uzyskanego w wyniku kontroli operacyjnej. Glosa do uchwały Sądu Najwyższego składu 7 sędziów – Izba Karne z dnia 18 czerwca 2018 r.*, I KZP 4/18, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2019, nr 1, s. 84–85; G. Jędrzejewski, *Zakres czasowy stosowania art. 168b k.p.k. i art. 237a k.p.k.*,

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

zasadę legalizmu, usunięcie z ustawy o Policji art. 19 ust. 15a i odpowiedników tego przepisu z innych ustaw oraz zamieszczenie w Kodeksie postępowania karnego *expressis verbis* regulacji pozwalających na wykorzystanie w procesie karnym informacji dotyczących przestępstw spoza katalogu⁶⁹. Ponadto zdaniem autorki postulat procesowej eliminacji materiałów dotyczących przestępstwa niekatalogowego nie zasługuje na akceptację ze względu na treść art. 168a k.p.k. Przepis ten *expressis verbis* uznaje za dopuszczalne dowody zgromadzone w wyniku popełnienia czynu zabronionego. Na tej podstawie D. Karczmarska wyprowadziła wniosek, że jeśli „materiały pochodzące z nielegalnego, tj. wypełniające znamiona przestępstwa przewidzianego w art. 267 § 3 k.k., podsłuchu mogą stanowić podstawę ustaleń faktycznych, to tym bardziej jako procesowo wartościowe należałoby potraktować informacje zdobyte w związku z legalnie prowadzoną kontrolą operacyjną, nawet jeśli zakres informacji zdobytych wyniku tej czynności *in concreto* wykracza poza ograniczenia przedmiotowe warunkujące legalność zarządzenia tej czynności”⁷⁰. Do tej grupy poglądów należy zaliczyć stanowisko Prokuratora Generalnego zawarte we wniosku z dnia 31 lipca 2018 r. skierowanym do Trybunału Konstytucyjnego⁷¹. We wniosku tym Prokurator Generalny wniósł o stwierdzenie niezgodności z Konstytucją przepisu art. 168b k.p.k. rozumianego w ten sposób, że użyte w nim sformułowanie „innego przestępstwa ściganego z urzędu lub przestępstwa skarbowego innego niż przestępstwo objęte zarządzeniem kontroli operacyjnej” obejmuje swoim zakresem wyłącznie przestępstwa, co do których sąd może wyrazić zgodę na przeprowadzenie kontroli operacyjnej. Według Prokuratora Generalnego niezgodność takiej interpretacji wynika z:

- wyrażonej w art. 1 Konstytucji RP zasady dobra wspólnego,
- wywodzonych z art. 2 Konstytucji RP zasad zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa oraz sprawiedliwości społecznej w związku z preambułą Konstytucji,
- art. 5 Konstytucji RP,
- wyrażonej w art. 7 Konstytucji RP zasady legalizmu,
- art. 31 ust. 1 i 2 zd. 1, art. 45 ust. 1, art. 82 i art. 83 Konstytucji RP.

W uzasadnieniu wniosku stwierdzono, że celem uchwalenia art. 168b k.p.k. – w zamyśle ustawodawcy – było wykorzystanie w postępowaniu karnym dowodów popełnienia każdego

„Prokuratura i Prawo” 2018, nr 2, s. 7; S. Hoc, J. Kudła, [w:] *Zgoda następcza z art. 168b Kodeksu postępowania karnego*, red. S. Hoc, LEX/el. 2016, teza 3; D. Karczmarska, *Dowody w znowelizowanej procedurze karnej – zagadnienia wybrane*, „Ius et Administratio” 2016, nr 3, s. 122; M. Kurowski, *Komentarz do art. 168b*, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. D. Świecki, t. 1, Warszawa 2017, s. 637; idem, *Art. 168(b) Wprowadzenie dowodów z kontroli operacyjnej*, [w:] *Kodeks postępowania karnego, t. 1: Komentarz aktualizowany*, red. D. Świecki, LEX/el. 2020, teza 12; idem, *Wykorzystanie dowodu uzyskanego w wyniku kontroli operacyjnej*, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do zmian 2016...*, s. 181; B. Sitkiewicz, *Wykorzystanie dowodów uzyskanych w ramach kontroli operacyjnej oraz podsłuchu procesowego*, [w:] *Postępowanie karne po nowelizacji z dnia 11 marca 2016 r.*, red. A. Lach, Warszawa 2017, s. 103, 110–113.

⁶⁹ D. Karczmarska, *op. cit.*, s. 121–122.

⁷⁰ *Ibidem*, s. 122.

⁷¹ Wniosek Prokuratora Generalnego z dnia 31 lipca 2018 r. skierowany do Trybunału Konstytucyjnego, <https://ipo.trybunal.gov.pl/ipo/view/pprawa.xhtml?&pokaz=dokumenty&sygnatura=K%206/18> (dostęp: 10.02.2022).

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

przestępstwa ściganego z urzędu lub każdego przestępstwa skarbowego popełnionego przez każdą osobę, objętą bądź nieobjętą zarządzeniem kontroli⁷².

Zgodnie ze stanowiskiem drugim regulacja zawarta w art. 168b k.p.k. zezwalająca na wykorzystanie w procesie karnym dowodu uzyskanego poza ograniczeniami podmiotowymi i przedmiotowymi wskazanymi w decyzji o zarządzeniu kontroli opresyjnej wywołuje wątpliwości z punktu widzenia konstytucyjnej zasady proporcjonalności lub standardów określanych przez orzecznictwo Europejskiego Trybunału Prawa Człowieka oraz Trybunał Konstytucyjny⁷³.

Według stanowiska trzeciego art. 168b k.p.k. nie uprawnia do wykorzystania w postępowaniu karnym materiałów uzyskanych w wyniku kontroli operacyjnej dotyczących innego przestępstwa lub innej osoby niż objęte sądowym zarządzeniem kontroli⁷⁴. Konsekwencją wskazanej wyżej tezy jest stwierdzenie, że sformułowanie „innego przestępstwa ściganego z urzędu lub przestępstwa skarbowego innego niż przestępstwo objęte zarządzeniem kontroli operacyjnej” w treści art. 168b k.p.k. obejmuje swym zakresem wyłącznie te przestępstwa, co do których sąd może wyrazić zgodę na zarządzenie kontroli operacyjnej, w tym te, o których mowa w art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (t.j. Dz.U. 2017, poz. 2017, z późn. zm.)⁷⁵. Wskazuje się, że rozwiązanie odmienne, uwzględniające literalne brzmienie art. 168b k.p.k., wywołałoby zastrzeżenia co zgodności ze standardem rzetelnego procesu⁷⁶ oraz konstytucyjnymi i konwencyjnymi wymogami określoności i konkretności podstaw ingerencji w tajemnicę komunikowania się⁷⁷.

⁷² Zob. *ibidem*, s. 8. Zob. także omówienie owego wniosku: P. Daniluk, *Jeszcze raz o konstytucyjności art. 168b kodeksu postępowania karnego (W związku z wnioskiem Prokuratora Generalnego do Trybunału Konstytucyjnego)*, „Palestra” 2020, nr 12, s. 10–20.

⁷³ K.T. Boratyńska, P. Czarniecki, M. Królikowski, *Komentarz do 168b*, [w:] *Kodeks postępowania karnego...*, s. 489–490; S. Brzozowski, *Wykorzystanie dowodów uzyskanych w toku kontroli operacyjnej w kontekście art. 168b Kodeksu postępowania karnego*, „Palestra” 2016, nr 6, s. 25–25; T. Grzegorzczak, *Kodeksowe legalizowanie w procesie karnym...*, s. 335–338; P. Daniluk, *Instytucja tzw. zgody następczej...*, s. 93–94; Z. Niemczyk, *Nowy kształt kontroli operacyjnej po zmianach ustawy o Policji i Kodeksu postępowania karnego*, „Kwartalnik Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury” 2017, z. 2, s. 23–24.

⁷⁴ Zob. Wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara, II.520.1.2016.ST, 29.04.2016, https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Do_TK_zgody_na_wykorzystanie_dowodow_uzyskanych_podczas_kontroli_operacyjnej.pdf (dostęp: 10.04.2022), s. 5; P. Daniluk, *Jeszcze raz o konstytucyjności...*, s. 8–10, 13–20; D. Gruszecka, *Komentarz do art. 168b*, [w:] *Kodeks postępowania karnego...*, 2020, s. 368–370; eadem, *Problematyka dowodów nielegalnych*, [w:] *Proces karny*, red. J. Skorupka, Warszawa 2018, s. 346–348; C. Kulesza, *Komentarz do art. 168b*, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. K. Dudka, LEX/el. 2020, tezy 8–10; J. Skorupka, *Prokonstytucyjna wykładnia przepisów prawa dowodowego w procesie karnym*, [w:] *Verba volant, scripta manent. Proces karny, prawo karne skarbowe i prawo wykroczeń po zmianach z lat 2015–2016. Księga pamiątkowa poświęcona Profesor Monice Zbrojewskiej*, red. T. Grzegorzczak, R. Olszewski, Warszawa 2017, s. 363–364; idem, *Dowody nielegalne w procesie karnym. Glosa do uchwały Sądu Najwyższego składu 7 sędziów – Izba Karne z dnia 28 czerwca 2018 r.*, I KZP 4/18, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2019, nr 1, s. 74–78; R.A. Stefański, *Komentarz do art. 168b*, [w:] *Kodeks postępowania karnego*, t. 2, teza 4; D. Szumiło-Kulczycka, *Dalsze wykorzystywanie materiałów z kontroli operacyjnej (uwagi na tle art. 168b k.p.k.)*, „Państwo i Prawo” 2018, z. 10, s. 115–118; eadem, *Poszukiwanie dowodów*, [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 8, cz. 3, s. 3362–3365; uchwała SN składu 7 sędziów z dnia 28 czerwca 2018 r., I KZP 4/18, LEX nr 2509692. Zob. także: uzasadnienie postanowienia SN – Izba Karne z dnia 22 maja 2019 r., I KZP 2/19, OSP 2020, nr 3, s. 60–61.

⁷⁵ Tak uchwała SN składu 7 sędziów z dnia 28 czerwca 2018 r., I KZP 4/18, LEX nr 2509692.

⁷⁶ Zob. D. Gruszecka, *Komentarz do art. 168b...*, s. 368–370. Zob. także: M. Rogalski, *op. cit.*, s. 4069.

⁷⁷ Zob. P. Daniluk, *Instytucja tzw. zgody następczej...*, s. 91.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

Stosownie do zaprezentowanych wykładni art. 168b k.p.k. można stwierdzić, że zaakceptowanie stanowiska pierwszego i drugiego oraz zastosowanie ich do projektowanego art. 102 § 2 k.k. prowadziłyby do wydłużenia terminu przedawnienia ujawnionego w toku czynności operacyjnych przestępstwa, nawet gdyby to przestępstwo nie mieściło się w katalogu wskazanym np. w art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. 2020, poz. 360, z późn. zm.). Następowaloby to wtedy, kiedy uzyskane w toku kontroli operacyjnej informacje w warunkach wskazanych w projektowanym art. 102 § 2 k.k. prowadziłyby do powzięcia uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa, które nie było objęte dotychczas prowadzonym postępowaniem karnym. Natomiast zgodnie ze stanowiskiem trzecim uzyskanie w trakcie kontroli operacyjnej uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa, które nie było objęte zakresem owej kontroli i nie mieściło się w katalogu przestępstw, co do których owa kontrola mogłaby być stosowana, nie powinno wywoływać skutku wskazanego w projektowanym art. 102 § 2 k.k.

Ustosunkowując się do prezentowanych poglądów, można zaproponować rozwiązanie analogiczne do poglądu wyrażonego odnośnie do art. 237a k.p.k. Należy zatem zaakceptować tezę, że kontrola operacyjna, jeśli zostanie dokonana zgodnie z wymogami określonymi w art. 19 ust. 1 ustawy o Policji z 1990 r., w trakcie której uzyskano materiały wykraczające poza jej granice podmiotowe lub przedmiotowe, wskazane w postanowieniu sądu o kontroli i utrwaleniu treści rozmów telefonicznych, nie jest nielegalna⁷⁸. Ze względu na podniesione zastrzeżenia konstytucyjne i konwencyjne odnośnie do wykorzystania dowodów dotyczących przestępstw nieobjętych katalogiem wskazanym w art. 19 ust. 1 ustawy o Policji należy jednak przyjąć, że art. 168b k.p.k. obejmuje swym zakresem wyłącznie te przestępstwa, co do których sąd może wyrazić zgodę na zarządzenie kontroli operacyjnej, w tym te, o których mowa w art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (t.j. Dz.U. 2017, poz. 2017, z późn. zm.). Z tych też powodów uzyskanie w toku kontroli operacyjnej dowodu przestępstwa, co do którego owa kontrola nie jest dopuszczalna, nie powinno wywoływać skutku wskazanego w projektowanym art. 102 k.k.

Stanowiska tego nie podważa treść art. 168a k.p.k. Uzasadniając to stwierdzenie, można powołać się na pogląd, zgodnie z którym art. 168a k.p.k. nie obejmuje swym zakresem czynności operacyjno-rozpoznawczych⁷⁹. Gdyby jednak przyjąć, że art. 168a k.p.k. ma zastosowanie do regulacji wskazanej w art. 168b k.p.k.⁸⁰, to można zastosować przedstawioną wyżej wykładnię art. 168a k.p.k., zgodnie z którą dowodu nie można uznać m.in. za niedopuszczalny wyłącznie na tej podstawie, że został uzyskany z naruszeniem przepisów postępowania karnego⁸¹. Aby dowód mógł być zakwalifikowany w ten sposób, muszą wystąpić jeszcze inne powody przemawiające za niedopuszczalnością dowodu. Tymi powodami są wartości o charakterze konstytucyjnym, konwencyjnym oraz standard rzetelnego procesu. Wskazane wyżej zastrzeżenia odnośnie do wykorzystania w procesie karnym dowodu uzyskanego w stosunku

⁷⁸ Zob. W. Jasiński, *Nielegalnie uzyskane dowody...*, s. 576; idem, *Zakazy wykorzystania...*, s. 2663–2664.

⁷⁹ Idem, *Nielegalnie uzyskane dowody...*, s. 510 i wskazana tu literatura; idem, *Zakazy wykorzystania...*, s. 2589.

⁸⁰ Tak: S. Brzozowski, *Dopuszczalność dowodu w kontekście regulacji art. 168a k.p.k.*, „Przegląd Sądowy” 2016, nr 10, s. 63–64.

⁸¹ Tak: W. Jasiński, *Nielegalnie uzyskane dowody...*, s. 518; idem, *Zakazy wykorzystania...*, s. 2591. Zdaniem tego autora kluczowe znaczenie ma użyte w art. 168a k.p.k. słowo „wyłącznie”. Teza ta nawiązuje do poglądu sformułowanego przez K. Lipińskiego (*op. cit.*, s. 48–50).

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

do przestępstwa, którego nie umieszczono w katalogu wskazanym w art. 19 ust. 1 ustawy o Policji, dają podstawę do uznania owego dowodu za niedopuszczalny.

Pozwala to uznać, że wykorzystanie takiego dowodu w postępowaniu karnym jest niedopuszczalne. Słusznie też się stwierdza, że wykładnia systemowa i celowościowa przemawia za przyjęciem tezy, iż w razie przypadkowego przekroczenia zakresu przedmiotowego kontroli istnieje możliwość wykorzystania dowodów dotyczących tych przestępstw, o ile są zawarte w katalogu przewidzianym w art. 19 ust. 1 ustawy o Policji i dotyczą wyłącznie przestępstw, co do których sąd może wyrazić zgodę na przeprowadzenie kontroli operacyjnej⁸². Jeżeli ujawniono dowody dotyczące tzw. przestępstw niekatalogowych, to ze względów wskazanych wyżej procesowe wykorzystanie tych dowodów jest niedopuszczalne. Konsekwencją owego stwierdzenia jest teza, że wydłużenie terminu przedawnienia, wskazane w projektowanym art. 102 § 2 k.k., nie powinno nastąpić.

5. Należy podzielić zastrzeżenia wskazane w opinii Biura Studiów i Analiz Orzecznictwa Sądu Najwyższego, że z treści projektowanego art. 102 § 2 k.k. nie jest jasne, czy chodzi o czynność dowodową podjętą po powzięciu uzasadnionego podejrzenia przestępstwa czy również o powziętą wcześniej, z której dopiero takie podejrzenie wynikło.

6. Zasadne wydaje się stwierdzenie, że projektowana nowelizacja art. 102 k.k. nawiązywała do poglądu wyrażonego w piśmiennictwie, zgodnie z którym polskie prawo w sposób nadmiernie restrykcyjny podchodzi do zagadnienia przerwy, a także do wstrzymania biegu przedawnienia⁸³. Tej tezie towarzyszy stwierdzenie, iż katalog okoliczności, które powodują przerwę lub zawieszenie biegu przedawnienia, jest w innych systemach prawa karnego znacznie szerszy niż w Polsce⁸⁴.

7. Przyjęcie rozwiązania wprowadzonego ustawą z dnia 13 czerwca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, w projekcie ustawy z dnia 16 września 2021 r. i w ustawie z dnia 7 lipca 2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw znacznie rozszerzyłoby katalog przyczyn uzasadniających wydłużenie terminów przedawnienia w porównaniu z obecną treścią art. 102 k.k. Łączenie przedawnienia z wszczęciem postępowania w sprawie powoduje, że wszelkie czynności dokonywane przed wydaniem postanowienia o wszczęciu śledztwa albo dochodzenia dokonywane w trybie art. 308 k.p.k., mające na celu zabezpieczenie śladów i dowodów przestępstwa przed ich utratą, zniekształceniem lub zniszczeniem w wypadkach niecierpiących zwłoki, są traktowane jako czynności procesowe powodujące wszczęcie postępowania⁸⁵. W tym wypadku kontekst sytuacyjny sprawia, iż mimo braku postanowienia o wszczęciu śledztwa albo dochodzenia mamy do czynienia już ze

⁸² Zob. W. Jasiński, *Zakazy wykorzystania...*, s. 2663–2664; idem, *Nielegalnie uzyskane dowody...*, s. 576.

⁸³ Tak: J. Czabański, M. Warchoń, *Przerwa i zawieszenie biegu przedawnienia – uwagi de lege ferenda*, „Prokuratura i Prawo” 2007, nr 10, s. 50–51.

⁸⁴ *Ibidem*, s. 51.

⁸⁵ W kwestii czynności niecierpiących zwłoki zob. np. J. Skorupka, *Postępowanie w niezbędnym zakresie*, [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 10: *Postępowanie przygotowawcze*, red. R.A. Stefański, Warszawa 2016, s. 255–399. Zob. także: W. Grzeszczyk, *Postępowanie przygotowawcze w kodeksie postępowania karnego*, Kraków 1998, s. 56–57; A. Kaucz, B. Myrna, *Wszczęcie postępowania przygotowawczego w świetle kodeksu postępowania karnego*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” 2002, vol. 11, s. 168–172; S. Stachowiak, *Wszczęcie postępowania przygotowawczego a czynności sprawdzające*, „Prokuratura i Prawo” 1999, nr 9, s. 12–14.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

wszczęciem postępowania, które wywołuje skutek wskazany w art. 102 k.k. Należy zatem przyjąć, że proponowane nowelizacje art. 102 k.k. nie dotyczą sytuacji przewidzianej w art. 308 k.p.k., ponieważ gdyby pojawiła się potrzeba dokonania czynności dowodowej w trybie czynności w niezbędnym zakresie, to już ta okoliczność, bez potrzeby nowelizowania art. 102 k.k., wywołałaby skutek przewidziany w tym przypisie. Można więc przyjąć, że ustawodawcy zależało na łączeniu przerwy biegu terminu przedawnienia z dokonaniem czynności dowodowej, która uprawdopodobniała tezę o popełnieniu przestępstwa, lecz nie była objęta czynnościami w niezbędnym zakresie w związku z nowo ujawnionym czynem, co wywołuje wątpliwości.

8. Czynności, które świetle noweli mogą powodować wydłużenie terminów przedawnienia, w pewnych sytuacjach są zaliczane w kryminalistyce do zewnętrznych źródeł pierwszych informacji⁸⁶. Polegają one na przekazywaniu informacji przez osoby, które nie miały żadnych kontaktów z organami ścigania w sposób spontaniczny (np. przez osoby pokrzywdzone, zagrożone czynem bezprawnym) lub względnie spontaniczny, gdy owa osoba była zobligowana do poinformowania na mocy stosownych przepisów⁸⁷. W piśmiennictwie podnosi się, że wskazana jest ostrożność przy odbiorze i ocenie takich informacji⁸⁸. Jest ona podyktowana tym, że choć zazwyczaj są to informacje prawdziwe, to jednak zdarza się też, iż są one nieprawdziwe, gdy zawiadamiający kieruje się uczuciem zemsty, składa fałszywe doniesienie albo jego działania mają podłoże patologiczne⁸⁹. W kontekście tych uwag warto przytoczyć pogląd W. Daszkiewicza, który stwierdził, że prawdopodobieństwo popełnienia przestępstwa musi obejmować sam czyn, znamiona nadające temu czynowi charakter przestępstwa, odpowiedni stopień szkodliwości czynu oraz to, że jego karalność nie jest uchylona⁹⁰. Wyprowadzanie na podstawie tych czynności wniosku co do zaistnienia uzasadnionego podejrzenia popełnienia innego przestępstwa w rozumieniu projektowanego art. 102 § 2 k.k. można zatem uznać za przedwczesne.

PODSUMOWANIE

Przeprowadzone rozważania pozwalają na sformułowanie wniosku, że propozycja nowelizowania art. 102 k.k. nie daje gwarancji dokładnego ustalenia czasu, w którym miałyby wystąpić okoliczność uzasadniająca wydłużenie przedawnienia karalności przestępstwa. Termin przedawnienia powinien być wyznaczony w taki sposób, który pozwala na precyzyjne ustalenie czasu upływu tego terminu, decyduje on bowiem o ustaniu karalności przestępstwa, a tym samym dotyczy również dopuszczalności albo niedopuszczalności procesu karnego.

⁸⁶ Zob. T. Hanausek, *Kryminalistyka. Zarys wykładu*, Kraków 2005, s. 79; E. Gruza, [w:] E. Gruza, M. Goc, J. Moszczyński, *Kryminalistyka – czyli rzecz o metodach śledczych*, Warszawa 2011, s. 31; Z. Czczot, T. Tomaszewski, *Kryminalistyka ogólna*, Toruń 1996, s. 31.

⁸⁷ T. Hanausek, *op. cit.*, s. 79.

⁸⁸ *Ibidem*, s. 75. Zob. także: Z. Czczot, T. Tomaszewski, *op. cit.*, s. 31.

⁸⁹ T. Hanausek, *op. cit.*, s. 75; Z. Czczot, T. Tomaszewski, *op. cit.*, s. 31, E. Gruza, *op. cit.*, s. 31–32.

⁹⁰ W. Daszkiewicz, *Proces karny. Część ogólna*, Poznań 1996, s. 37. Zob. także: R.A. Stefański, *Wszczęcie śledztwa lub dochodzenia*, [w:] J. Bratoszewski, L. Gardocki, Z. Gostyński, S. Przyjemski, R.A. Stefański, S. Zabłocki, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 2, Warszawa 1998, s. 34–35; S. Cora, *Przebieg postępowania przygotowawczego. Wszczęcie postępowania przygotowawczego*, [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 10, s. 592–594.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

Uzasadnia to zatem stwierdzenie, że regulacja ta nie spełnia funkcji gwarancyjnej (ochronnej) związanej z przedawnieniem jako przesłanką procesu karnego. Z tych też względów rozwiązanie zawarte w projektowanym art. 102 § 2 k.k. należy uznać za wysoce dyskusyjne.

BIBLIOGRAFIA

LITERATURA

- Andrejew I., [w:] I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter, *Kodeks karny z komentarzem*, Warszawa 1973.
- Andrejew I., *Polskie prawo karne w zarysie*, Warszawa 1980.
- Banasik K., *Przedawnienie w prawie karnym w systemie kontynentalnym i anglosaskim*, Warszawa 2013.
- Błoński M., *Przeprowadzanie na rozprawie dowodów uzyskanych w ramach czynności opresyjno-rozpoznawczych*, „Państwo i Prawo” 2017, z. 8.
- Błoński M., *Zakres przedmiotowy i podmiotowy podsłuchu procesowego*, „Palestra” 2012, nr 7–8.
- Boratyńska K.T., Czarnecki P., *Komentarz do art. 237a*, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. A. Sakowicz, Warszawa 2018.
- Boratyńska K.T., Czarnecki P., Królikowski M., *Komentarz do 168b*, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. A. Sakowicz, Warszawa 2018.
- Brodzisz Z., *Komentarz do art. 303*, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Skorupka, Warszawa 2020.
- Brodzisz Z., *Wszczęcie postępowania*, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Skorupka, Warszawa 2020.
- Brzozowski S., *Dopuszczalność dowodu w kontekście regulacji art. 168a k.p.k.*, „Przebieg Sądowy” 2016, nr 10.
- Brzozowski S., *Wykorzystanie dowodów uzyskanych w toku kontroli operacyjnej w kontekście art. 168b Kodeksu postępowania karnego*, „Palestra” 2016, nr 6.
- Cieślak M., *Polskie prawo karne. Zarys systemowego ujęcia*, Warszawa 1990.
- Cora S., *Przebieg postępowania przygotowawczego. Wszczęcie postępowania przygotowawczego*, [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 10: *Postępowanie przygotowawcze*, red. R.A. Stefański, Warszawa 2016.
- Czabański J., Warchoń M., *Przerwa i zawieszenie biegu przedawnienia – uwagi de lege ferenda*, „Prokuratura i Prawo” 2007, nr 10.
- Czczot Z., Tomaszewski T., *Kryminalistyka ogólna*, Toruń 1996.
- Daniluk P., *Instytucja tzw. zgody następczej po nowelizacji z 11 marca 2016 r. w świetle standardów konstytucyjnych i konwencyjnych*, „Studia Prawnicze” 2017, z. 3(211), DOI: <https://doi.org/10.37232/sp.2017.3.3>.
- Daniluk P., *Jeszcze raz o konstytucyjności art. 168b kodeksu postępowania karnego (W związku z wnioskiem Prokuratora Generalnego do Trybunału Konstytucyjnego)*, „Palestra” 2020, nr 12.
- Daszkiewicz W., *Proces karny. Część ogólna*, Poznań 1996.
- Dudka K., [w:] K. Dudka, H. Paluszkiwicz, *Postępowanie karne*, Warszawa 2015.
- Eichstaedt K., *Komentarz do art. 237a*, [w:] B. Augustyniak, K. Eichstaedt, M. Kurowski, D. Świecki, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 1, Warszawa 2015.
- Eichstaedt K., *Komentarz do art. 237a*, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do zmian 2016*, red. D. Świecki, Warszawa 2016.
- Eichstaedt K., *Komentarz do art. 237a*, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. D. Świecki, t. 1, Warszawa 2017.
- Gadecki B., *Możliwość wykorzystania dowodu uzyskanego w wyniku kontroli operacyjnej. Glosa do uchwały Sądu Najwyższego składu 7 sędziów – Izba Karne z dnia 18 czerwca 2018 r.*, I KZP 4/18, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2019, nr 1.
- Góral R., *Kodeks karny. Praktyczny komentarz*, Warszawa 1996.
- Grajewski J., S. Steinborn, [w:] J. Grajewski, L.K. Parzycki, S. Steinborn, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 1: *Komentarz do art. 1–424*, Warszawa 2013.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

- Gruszecka D., *Komentarz do art. 168b*, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Skorupka, Warszawa 2020.
- Gruszecka D., *Problematyka dowodów nielegalnych*, [w:] *Proces karny*, red. J. Skorupka, Warszawa 2018.
- Gruza E., [w:] E. Gruza, M. Goc, J. Moszczyński, *Kryminalistyka – czyli rzecz o metodach śledczych*, Warszawa 2011.
- Grzegorzczak T., *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 1: *Artykuły 1–467*, Warszawa 2014.
- Grzegorzczak T., *Kodeksowe legalizowanie w procesie karnym przez nowelizację z 11 marca 2016 r. dowodów uzyskanych za pomocą przestępstw lub naruszeniem przepisów postępowania albo poza granicami zgody udzielonej przez sąd na wkroczenie w sferę konstytucyjnie chronionych wolności jednostki*, [w:] *Proces karny w dobie przemian. Zagadnienia ogólne*, red. S. Steinborn, K. Woźniewski, Gdańsk 2018.
- Grzegorzczak T., *Procesowa i pozaprocesowa kontrola rozmów jako legalne wkraczanie w sferę konstytucyjnie chronionej wolności i tajemnicy komunikowania się po zmianie przepisów w tej materii w 2011 r.*, [w:] *Państwo prawa i prawo karne. Księga Jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla*, red. P. Kardas, T. Sroka, W. Wróbel, t. 2, Warszawa 2012.
- Grzeszczyk W., *Postępowanie przygotowawcze w kodeksie postępowania karnego*, Kraków 1998.
- Hanausek T., *Kryminalistyka. Zarys wykładu*, Kraków 2005.
- Hoc S., Kudła J., [w:] *Zgoda następcza z art. 168b Kodeksu postępowania karnego*, red. S. Hoc, LEX/el. 2016.
- Hofmański P., Sączek E., Zgryzek K., *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 1–2, Warszawa 2011.
- Janusz-Pohl B., *Formalizacja i konwencjonalizacja jako instrumenty analizy czynności karnoprocesowych w prawie polskim*, Poznań 2017.
- Janusz-Pohl B., *Konkretyzacja uprawnień prokuratora w zakresie wykorzystania dowodów uzyskanych w ramach tzw. wtórnej kontroli opresyjnej*, [w:] *Artes serviunt vitae sapientia imperat. Proces karny sensu largo. Rzeczywistość i wyzwania. Księga jubileuszowa Profesora Tomasza Grzegorzczaka z okazji 70. urodzin*, red. R. Olszewski, D. Świecki, J. Kamiński, P. Misztal, K. Rydz-Sybilak, A. Małolepszy, Warszawa–Łódź 2019.
- Jasiński W., [w:] K.T. Boratyńska, Ł. Chojniak, W. Jasiński, *Postępowanie karne*, Warszawa 2016.
- Jasiński W., *Nielegalnie uzyskane dowody w procesie karnym. W poszukiwaniu optymalnego rozwiązania*, Warszawa 2019.
- Jasiński W., *Zakazy wykorzystania dowodów*, [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 8, cz. 2: *Dowody*, red. J. Skorupka, Warszawa 2019.
- Jędrzejewski G., *Zakres czasowy stosowania art. 168b k.p.k. i art. 237a k.p.k.*, „Prokuratura i Prawo” 2018, nr 2.
- Kalinowski S., *Polski proces karny*, Warszawa 1971.
- Karczmarska D., *Dowody w znowelizowanej procedurze karnej – zagadnienia wybrane*, „Ius et Administratio” 2016, nr 3.
- Kaucz A., Myrna B., *Wszczęcie postępowania przygotowawczego w świetle kodeksu postępowania karnego*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” 2002, vol. 11.
- Kmieciak R., *Przedawnienie karalności*, [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 4: *Dopuszczalność procesu*, red. M. Jeż-Ludwichowska, A. Lach, Warszawa 2015.
- Kmieciak R., *Przedawnienie karalności*, [w:] T. Taras, E. Skrętowicz, R. Kmiecik, *Proces karny. Część ogólna*, Lublin 1975.
- Kmieciak R., *Przerwa biegu terminu przedawnienia*, [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 4: *Dopuszczalność procesu*, red. M. Jeż-Ludwichowska, A. Lach, Warszawa 2015.
- Kmieciak R., *Z problematyki przedawnienia w warunkach współdziałania przestępczego (w świetle art. 102 k.k.)*, [w:] *Zmiany w polskim prawie karnym po wejściu w życie Kodeksu karnego z 1997 roku*, red. T. Bojarski, K. Nazar, A. Nowosad, M. Szwarczyk, Lublin 2006.
- Koper R., *Podmiotowe i przedmiotowe granice stosowania podsłuchu w procesie karnym*, „Ius Novum” 2019, nr 1.
- Kulesza C., *Komentarz do art. 168b*, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. K. Dudka, LEX/el. 2020.
- Kulesza C., *Komentarz do art. 237a*, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. K. Dudka, LEX/el. 2018.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

- Kulesza C., *Zakazy dowodowe*, [w:] C. Kulesza, P. Starzyński, *Postępowanie karne*, Warszawa 2017.
- Kulik M., *Przedawnienie karalności i przedawnienie wykonywania kary w polskim prawie karnym*, Warszawa 2014.
- Kurowski M., *Art. 168(b) Wprowadzenie dowodów z kontroli operacyjnej*, [w:] *Kodeks postępowania karnego*, t. 1: *Komentarz aktualizowany*, red. D. Świecki, LEX/el. 2020.
- Kurowski M., *Komentarz do art. 168b*, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. D. Świecki, t. 1, Warszawa 2017.
- Kurowski M., *Wykorzystanie dowodu uzyskanego w wyniku kontroli operacyjnej*, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do zmian 2016*, red. D. Świecki, Warszawa 2016.
- Lipiński K., *Klauzula uadekwatniająca przesłanki niedopuszczalności dowodu w postępowaniu karnym (art. 168a k.p.k.)*, „Prokuratura i Prawo” 2016, nr 11.
- Łosicka A., *Procesowe pojęcie sprawy*, „Prokuratura i Prawo” 2013, nr 3.
- Machlańska J., *Procesowe wykorzystanie podsłuchu w nowelizacji Kodeksu postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw z dnia 11 marca 2016 r. w świetle prawa do obrony*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2016, vol. 25(4), DOI: <https://doi.org/10.17951/sil.2016.25.4.129>.
- Marek A., *Prawo karne*, Warszawa 2001.
- Marszał K., *Przedawnienie w prawie karnym*, Warszawa 1972.
- Marszał K., *Przedawnienie w prawie karnym wymaga zmian*, [w:] *Państwo prawa i prawo karne. Księga Jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla*, red. P. Kardas, T. Sroka, W. Wróbel, t. 2, Warszawa 2012.
- Marszał K., *Wprowadzenie. Zastrzeżenie wyłączności podstawy ustawowej stosowania środków przymusu w polskim procesie karnym*, [w:] *Stosowanie środków przymusu w procesie karnym. Problem karnoprosesowych ograniczeń praw obywatelskich*, red. K. Amelung, K. Marszał, Katowice 1990.
- Marszał K., *Zastrzeżenie wyłączności podstawy ustawowej stosowania środków przymusu w polskim procesie karnym*, [w:] *Stosowanie środków przymusu w procesie karnym. Problem karnoprosesowych ograniczeń praw obywatelskich*, red. K. Amelung, K. Marszał, Katowice 1990.
- Niemczyk Z., *Nowy kształt kontroli operacyjnej po zmianach ustawy o Policji i Kodeksu postępowania karnego*, „Kwartalnik Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury” 2017, z. 2.
- Nowikowski I., *Bezpieczeństwo państwa a prawa oskarżonego w polskim prawie karnym procesowym (kwestie wybrane)*, „Teki Komisji Prawniczej PAN” 2018, nr 2.
- Nowikowski I., *Glosa do wyroku SN z dnia 12 III 1979 r.*, OSPiKA 1980, nr 7–8.
- Pohl Ł., *Prawo karne. Wykład części ogólnej*, Warszawa 2013.
- Rogalski M., *Czynności ingerujące w wolność komunikowania się*, [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 8, cz. 3: *Dowody*, red. J. Skorupka, Warszawa 2019.
- Schaff L., *Zakres i formy postępowania przygotowawczego*, Warszawa 1961.
- Siewierski M., [w:] J. Bafia, J. Bednarzak, M. Flemming, S. Kalinowski, H. Kempisty, M. Siewierski, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 1976.
- Sitkiewicz B., *Wykorzystanie dowodów uzyskanych w ramach kontroli operacyjnej oraz podsłuchu procesowego*, [w:] *Postępowanie karne po nowelizacji z dnia 11 marca 2016 r.*, red. A. Lach, Warszawa 2017.
- Skorupka J., *Dowody nielegalne w procesie karnym. Glosa do uchwały Sądu Najwyższego składu 7 sędziów – Izba Karna z dnia 28 czerwca 2018 r.*, I KZP 4/18, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2019, nr 1.
- Skorupka J., *Komentarz do art. 237a*, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Skorupka, Warszawa 2015.
- Skorupka J., *Komentarz do art. 237a*, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Skorupka, Warszawa 2018.
- Skorupka J., *Komentarz do art. 237a*, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Skorupka, Warszawa 2020.
- Skorupka J., *Postępowanie w niezbędnym zakresie*, [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 10: *Postępowanie przygotowawcze*, red. R.A. Stefański, Warszawa 2016.
- Skorupka J., *Prokonstytucyjna wykładnia przepisów prawa dowodowego w procesie karnym*, [w:] *Verba volant, scripta manent. Proces karny, prawo karne skarbowe i prawo wykroczeń po zmianach z lat 2015–2016*.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

- Księga pamiątkowa poświęcona Profesor Monice Zbrojewskiej*, red. T. Grzegorzczak, R. Olszewski, Warszawa 2017.
- Skowron B., *Komentarz do art. 303*, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. K. Dudka, Warszawa 2018.
- Skowron B., *Komentarz do art. 303*, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. K. Dudka, Warszawa 2020.
- Stachowiak S., *Wszczęcie postępowania przygotowawczego a czynności sprawdzające*, „Prokuratura i Prawo” 1999, nr 9.
- Stefański R.A., *Komentarz do art. 168b*, [w:] *Kodeks postępowania karnego*, t. 2: *Komentarz do art. 167–296*, red. R.A. Stefański, S. Zabłocki, LEX/el. 2019.
- Stefański R.A., *Komentarz do art. 237a*, [w:] *Kodeks postępowania karnego*, t. 2: *Komentarz do art. 167–296*, red. R.A. Stefański, S. Zabłocki, LEX/el. 2019.
- Stefański R.A., *Wszczęcie śledztwa lub dochodzenia*, [w:] J. Bratoszewski, L. Gardocki, Z. Gostyński, S. Przyjemski, R.A. Stefański, S. Zabłocki, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 2, Warszawa 1998.
- Stefański R.A., Zabłocki S., *Kodeks postępowania karnego*, t. 3: *Komentarz do art. 297–424*, LEX/el. 2021.
- Steinborn S., *Funkcje systemu warunków dopuszczalności procesu*, [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 4: *Dopuszczalność procesu*, red. M. Jeż-Ludwichowska, A. Lach, Warszawa 2015.
- Szumiło-Kulczycka D., *Czynności opresyjno-rozpoznawcze*, [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 8, cz. 3: *Dowody*, red. J. Skorupka, Warszawa 2019.
- Szumiło-Kulczycka D., *Czynności operacyjno-rozpoznawcze i ich relacje do procesu karnego*, Warszawa 2012.
- Szumiło-Kulczycka D., *Dalsze wykorzystywanie materiałów z kontroli operacyjnej (uwagi na tle art. 168b k.p.k.)*, „Państwo i Prawo” 2018, z. 10.
- Szumiło-Kulczycka D., *Poszukiwanie dowodów*, [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 8, cz. 3: *Dowody*, red. J. Skorupka, Warszawa 2019.
- Szumiło-Kulczycka D., *Wprowadzanie do procesu karnego dowodów z czynności operacyjno-rozpoznawczych*, [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 8, cz. 3: *Dowody*, red. J. Skorupka, Warszawa 2019.
- Śliwiński S., *Polski proces karny przed sądem powszechnym. Zasady ogólne*, Warszawa 1959.
- Taracha A., *Czynności operacyjno-rozpoznawcze – aspekty kryminalistyczne i kryminalistyczne*, Lublin 2006.
- Waltoś S., Hofmański P., *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2016.
- Wiliński P., *Konstytucyjny standard legalności dowodu w procesie karnym*, [w:] *Proces karny w dobie przemian. Zagadnienia ogólne*, red. S. Steinborn, K. Woźniewski, Gdańsk 2018.
- Woźniewski K., *Decyzje prokuratora na podstawie art. 168b oraz art. 237a k.p.k.*, [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 8, cz. 3: *Dowody*, red. J. Skorupka, Warszawa 2019.
- Zgryzek K., *Dowodzenie*, [w:] R. Koper, K. Marszał, J. Zagrodnik, K. Zgryzek, *Proces karny*, Warszawa 2019.
- Zgryzek K., Ludwiczek A., Netczuk R., *Przedawnienie w prawie karnym – wybrane aspekty karnoprosesowe*, [w:] *Współzależność prawa karnego materialnego i procesowego*, red. Z. Cwiągalski, G. Artymiak, Warszawa 2009.
- Zoll A., *Komentarz do art. 106*, [w:] K. Buchała, Z. Cwiągalski, M. Szewczyk, A. Zoll, *Komentarz do kodeksu karnego. Część ogólna*, Warszawa 1990.

NETOGRAFIA

- Barczak-Oplustil A., Górski W., Małecki M., Zontek W., Tarapata S., Wróbel W., Iwański M., *Opinia do uchwały Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 maja 2019 r. w sprawie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, uchwalonej przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej na 81. posiedzeniu w dniu 16 maja 2019 r.*, Kraków, 9.06.2019, https://obserwatoriumdemokracji.pl/wp-content/uploads/2019/06/opiniaKIPK_nowelizacja2019.pdf (dostęp: 12.04.2022).
- Biuro Studiów i Analiz Sądu Najwyższego, *Opinia do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw*, BSA II-021-112/19, <https://www.sn.pl/aktualnosci/SiteAssets/Lists/Wydarzenia/AllItems/2019.04.26%20-%2020021-112-19%20-%20Opinia%20SN%20>

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

%20ustawa%20o%20zm.%20ustawy%20-%20K.k.%20oraz%20niekto%CC%81rych%20innych%20ustaw.pdf (dostęp: 10.05.2022).

Giezek J., Lipiński K., *Opinia na temat projektu zmian przepisów kodeksu karnego (uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 maja 2019 roku)*, <https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Opinia%20Katedry%20Prawa%20Karnego%20Materialnego%20WPAE%20UWr%20do%20nowelizacji%20kodeksu%20karnego.pdf> (dostęp: 10.03.2022).

Kancelaria Prezydenta, Komunikat z dnia 28 czerwca 2019 r., <https://k.prezydent.pl/prawo/wnioski-do-tk/komunikat-w-zwiazku-ze-skierowaniem-przez-prezydenta-rp-wniosku-do-tk,25668> (dostęp: 10.05.2022).

Ośrodek Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych, *Opinia na temat projektu z dnia 25 stycznia 2019 r. o zmianie ustawy Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw*, 11.03.2019, <https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Opinia%20KRRP%20ws%20zmian%20w%20prawie%20karnym%2C%2011%20marca%202019.pdf> (dostęp: 10.05.2022).

Rzecznik Praw Obywatelskich, *Opinia do ustawy z dnia 16 maja 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw*, II.510177.2019, 20.05.2019, <https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Opinia%20RPO%20dla%20Senatu%20ws%20zmian%20w%20prawie%20karnym,%2020%20maja%202019.pdf> (dostęp: 10.05.2022).

Wniosek Prokuratora Generalnego z dnia 31 lipca 2018 r. skierowany do Trybunału Konstytucyjnego, <https://ipo.trybunal.gov.pl/ipo/view/pprawa.xhtml?&pokaz=dokumenty&sygnatura=K%206/18> (dostęp: 10.02.2022).

Wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara, II.520.1.2016.ST, 29.04.2016, https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Do_TK_zgody_na_wykorzystanie_dowodow_uzyskanych_podczas_kontroli_operacyjnej.pdf (dostęp: 10.04.2022).

AKTY PRAWNE

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 marca 2010 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (t.j. Dz.U. 2014, poz. 144).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 kwietnia 2016 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (t.j. Dz.U. 2017, poz. 1206).

Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2011, nr 53, poz. 273).

Ustawa z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2016, poz. 437).

ORZECZNICTWO

Postanowienie SN z dnia 25 października 2012 r., IV KK 226/72, Legalis nr 546806.

Postanowienie SN – Izba Karna z dnia 22 maja 2019 r., I KZP 2/19, OSP 2020, nr 3.

Uchwała SN z dnia 15 kwietnia 1971 r., VI KZP 79/70, OSNKW 1971, nr 6, poz. 84.

Uchwała SN składu 7 sędziów z dnia 15 października 1992 r., I KZP 28/92, OSNKW 1992, nr 11–12, poz. 76.

Uchwała SN składu 7 sędziów z dnia 28 czerwca 2018 r., I KZP 4/18, LEX nr 2509692.

Wyrok SA w Katowicach z dnia 24 listopada 2017 r., II AKa 363/17, LEX nr 2461354.

Wyrok SN z dnia 12 marca 1979 r., I KR 27/79, OSNKW 1979, nr 7, poz. 80.

Wyrok SN z dnia 22 września 1999 r., II KKN 526/98, LEX nr 1635368.

Wyrok TK z dnia 14 lipca 2020 r., Kp 1/19, LEX nr 3028994.